

Briselē, 12.7.2023.
COM(2023) 424 final

2023/0250 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,

ar kuru groza Direktīvu 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI

{SEC(2023) 270 final} - {SWD(2023) 246 final} - {SWD(2023) 247 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Šis priekšlikums paredz mērķtiecīgu pasākumu kopumu nolūkā uzlabot cietušo spēju izmantot savas tiesības, ko paredz Direktīva 2012/29/ES¹ (Cietušo tiesību direktīva). Cietušo tiesību direktīva ir galvenais horizontālais instruments, kas attiecas uz cietušo tiesībām. Tā nosaka visu cietušo tiesības neatkarīgi no nozieguma veida, tajā skaitā tiesības uz informāciju, tiesības uz atbalstu un aizsardzību atbilstoši cietušo individuālajām vajadzībām, procesuālās tiesības un tiesības uz lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja kriminālprocesa noslēgumā. Cietušo tiesību direktīvu kopš 2015. gada novembra piemēro visās ES dalībvalstīs, izņemot Dāniju, kurai direktīva nav saistoša.

Eiropas Komisija 2020. gada jūnijā pieņēma **ES stratēģiju par cietušo tiesībām (2020.–2025. gadam)**², lai pastiprinātu centienus nodrošināt tiesu iestāžu pieejamību visiem noziegumos cietušajiem neatkarīgi no tā, kurā vietā ES teritorijā vai kādos apstākļos notika noziegums. Stratēģijā izvirzīja piecas galvenās prioritātes: i) nodrošināt lietderīgu saziņu ar cietušajiem un drošu vidi, lai tie ziņotu par noziegumiem; ii) uzlabot visneaizsargātāko cietušo atbalstu un aizsardzību; iii) veicināt cietušo piekļuvi kompensācijai; iv) stiprināt visu attiecīgo dalībnieku savstarpējo sadarbību un koordināciju; un v) stiprināt cietušo tiesību starptautiskos aspektus. Stratēģija nosaka nelegislatīvos pasākumus, kuri jāveic Komisijai, dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām, lai sasniegtu minētos mērķus. Stratēģijā arī uzdeva Komisijai novērtēt, vai Cietušo tiesību direktīva būtu jāpārskata, un vajadzības gadījumā ierosināt grozījumus.

Cietušo tiesību direktīvas pieņemšana 2012. gadā bija būtisks solis, kas Eiropas Savienībā stiprināja cietušo tiesības un tiesiskumu, kura uzmanības centrā ir cietušie. Direktīva bija ļoti nozīmīga Eiropas brīvības, drošības un tiesiskuma telpā. Tomēr tās praktiskajā piemērošanā konstatēja vairākas nepilnības. Lai tās novērstu, direktīvu mērķtiecīgi pārskatīja.

Nepilnības norādīja Cietušo tiesību direktīvas izvērtējuma ziņojumā, ko **Komisija pieņēma 2022. gada 28. jūnijā**³. Izvērtējums parādīja, ka direktīva **lielā mērā sniedza gaidītos ieguvumus** un tai bija pozitīva ietekme uz cietušo tiesībām, tomēr konkrētas problēmas saistībā ar direktīvā paredzētajām cietušo tiesībām vēl nav novērstas.

Kompetento iestāžu attieksme pret cietušajiem un cietušo spēja piedalīties kriminālprocesā ir kopumā uzlabojusies. Izvērtējumā konstatēja, ka Cietušo tiesību direktīva ir pietiekami saskanīga un saskaņota ar citiem tiesību aktiem. Cietušo tiesību direktīva pozitīvi ietekmēja cietušo tiesības uz piekļuvi informācijai un uzlaboja to piekļuvi atbalsta pakalpojumiem, jo īpaši vispārīgiem atbalsta pakalpojumiem, ko tagad nodrošina visiem noziegumos cietušajiem neatkarīgi no nozieguma veida. Cietušo tiesību direktīva ir kopumā uzlabojusi cietušo drošību.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (OV L 315, 14.11.2012., 57. lpp.).

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads)” (COM(2020) 258 final).

³ Komisijas dienestu darba dokuments “Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīvas 2012/29/ES izvērtējums” (SWD/2022/0179 final).

Tomēr, neskatoties uz minēto pozitīvo ietekmi, **izvērtējumā ir norādītas konkrētas problēmas saistībā ar visām Cietušo tiesību direktīvā paredzētajām tiesībām, kuru īstenošanā ir jāveic mērķtiecīgi uzlabojumi.** Problēmas ir saistītas ar to, ka dažas direktīvā paredzētās tiesības nav formulētas pietiekami skaidri un precīzi un dalībvalstīm ir pārāk plaša rīcības brīvība direktīvas transponēšanā. Tāpēc dažos gadījumos cietušo tiesību piemērošana praksē ir ierobežota un pastāv atšķirības starp dalībvalstīm direktīvas transponēšanā. Piemēram, būtiskus aspektus saistībā ar tiesībām uz cietušo vajadzību individuālo novērtējumu un tiesībām uz specializētiem atbalsta pakalpojumiem reglamentē valsts procedūras. Dalībvalstīm ir piešķirta pārāk liela rīcības brīvība arī attiecībā uz tiesībām saņemt lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja. Tas negatīvi ietekmē cietušo tiesību piemērošanu praksē.

Šīs problēmas apgrūtina cietušo spēju izmantot direktīvā paredzētās tiesības un mazina uzticēšanos savas valsts un citu dalībvalstu tiesu sistēmām. Nepietiekama uzticēšanās veicina nepietiekamu ziņošanu par noziegumiem, jo cietušie vienkārši nolemj par tiem neziņot. Tiem trūkst pārliecības, ka pēc ziņošanas par noziegumu kompetentās iestādes veiks vajadzīgos pasākumus. Tas kaitē Eiropas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas netraucētai darbībai. Lai risinātu šīs problēmas, ir jāgroza Cietušo tiesību direktīva, un to var paveikt vienīgi ES līmenī.

Tālāk ir aprakstītas piecas galvenās problēmas.

1. Cietušie ne vienmēr saņem informāciju par savām tiesībām, vai arī saņem nepietiekamu informāciju, kas vēl vairāk apgrūtina šo tiesību izmantošanu vai padara to neiespējamu. Piemēram, cietušajiem, kuri neziņo par noziegumu, praksē ir liegtas tiesības saņemt informāciju par savām tiesību, pirmo reizi sazinoties ar kompetentajām iestādēm. Turklāt speciālisti uzskata (un šo viedokli apstiprina arī *VOCIARE* ziņojums⁴), ka tikai 30 % bērnu, 26 % personu ar intelektuālās attīstības traucējumiem un 26 % analfabētu starp ES iedzīvotājiem saņem informāciju to vajadzībām pielāgotā veidā.
2. Neaizsargātu cietušo (piemēram, bērnu, vecāka gadagājuma cilvēku, personu ar invaliditāti, naida motivētos noziegumos cietušo un ieslodzījumā esošu cietušo) vajadzības pēc aizsardzības ne vienmēr novērtē laikus, tāpēc tiem netiek nodrošināti iedarbīgi aizsardzības pasākumi, piemēram, aizsardzības rīkojumi.
3. Neaizsargāti cietušie bieži nevar izmantot speciālistu atbalstu, piemēram, ilgstošu ārstēšanos pie psihologa, un cietušie bērni bieži nevar izmantot mērķtiecīgu pieeju, kuras pamatā ir daudzāģentūru sadarbība.
4. Cietušo dalību kriminālprocesā bieži sarežģī tas, ka tie nesaņem pietiekamas juridiskās konsultācijas un norādījumus, kā arī atšķirīgie noteikumi par cietušo statusu attiecīgajās procedūrās.
5. Cietušo piekļuvi kompensācijai iekšzemes un pārrobežu lietās apgrūtina nepietiekams valsts atbalsts piespriešanās kompensācijas piedziņai no likumpārkāpēja, kas rada sekundārās viktimizācijas risku.

Turklāt minimālie standarti attiecībā uz bērniem draudzīgu⁵ un uz cietušo orientētu⁶ tiesu sistēmu pēdējo desmit gadu laikā ir paaugstinājušies. Tāpēc pārskatītajā direktīvā ierosinātie

⁴ [VOCIARE Synthesis Report](#), ko 2019. gadā publicēja organizācija *Victim Support Europe* un Portugāles Cietušo tiesību aizsardzības asociācija (*APAV*). Ziņojumā novērtē Cietušo tiesību direktīvas piemērošanu praksē 26 ES dalībvalstīs.

⁵ Sk., piemēram, *Barnahus* (bērnu māju) modeļa straujo izplatību dalībvalstīs.

minimālie noteikumi ir plašāki par 2012. gadā pieņemtajiem, lai nodrošinātu, ka cietušie var izmantot savas tiesības pilnībā, vadoties pēc savām aktuālajām vajadzībām un jaunākajām norisēm tiesu sistēmā. To pamatā ir dalībvalstu paraugprakse.

Direktīvas pārskatīšanas nolūks ir risināt iepriekš minētās problēmas, pievēršoties mērķu kopumam, kurā ietilpst vispārīgi un konkrēti mērķi (katras konkrētās problēmas risināšanai ir izvirzīts viens konkrētais mērķis).

Direktīvas pārskatīšanas vispārīgais mērķis ir veicināt tādas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas sekmīgu darbību, kuras pamatā ir:

- spriedumu un tiesas nolēmumu krimināllietās raita atzīšana;
- augsta līmeņa drošība, ko panāk, uzlabojot ziņošanu par noziegumiem⁷;
- tiesu sistēma, kuras uzmanības centrā ir cietušie, kurā cietušos atzīst un kurā tie var izmantot savas tiesības.

Direktīvas pārskatīšanas konkrētie mērķi ietver tālāk minēto:

- i) būtiski uzlabot cietušo piekļuvi informācijai;
- ii) labāk saskaņot cietušajiem paredzētos aizsardzības pasākumus ar to vajadzībām, lai garantētu neaizsargātu cietušo drošību;
- iii) uzlabot neaizsargātiem cietušajiem piekļuvi speciālistu atbalstam;
- iv) panākt cietušo pilnvērtīgāku dalību kriminālprocesā; un
- v) atvieglot kompensācijas saņemšanu no likumpārkāpēja visos gadījumos — kā iekšzemes, tā pārrobežu lietās.

Konkrētos mērķus un to rezultātus rūpīgi vērtēja ietekmes novērtējumā. Sīkāki paskaidrojumi par mērķiem un attiecīgajiem grozījumiem Cietušo tiesību direktīvā ir sniegti ietekmes novērtējuma 3. sadaļā.

• **Saskanība ar pašreizējiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Cietušo tiesību direktīvu pieņēma 2012. gada 25. oktobrī. Kopš tā laika tā nav ne grozīta, ne pārskatīta. Papildus Cietušo tiesību direktīvai uz cietušo tiesībām attiecas arī šādi ES tiesību akti — 2004. gada Kompensāciju direktīva⁸ un ES noteikumi par aizsardzības rīkojumiem⁹. Minētie instrumenti arī ir **horizontāli** un attiecas uz visiem noziegumos cietušajiem.

Turklāt ES tiesību aktos par cietušo tiesībām ietilpst arī **nozaru tiesību akti**, kuros ietilpst vairāki instrumenti, kas risina noteiktu veidu noziegumos cietušo īpašās vajadzības. Starp

⁶ Sk., piemēram, 2021. gadā publicēto *Re-just* projektu "[Action plan for developing victim centred and trauma informed criminal justice systems](#)", kas apraksta jaunākos standartus attiecībā uz cietušo piekļuvi informācijai, arī palīdzības dienestiem, saskaņotu pieeju atbalstam, cietušo aizsardzībai un dalībai tiesu sistēmā.

⁷ Kā paskaidrots ietekmes novērtējumā, ierosinātie grozījumi pamudinātu ziņot par noziegumiem 10–20 % cietušo, kuri norādīja, ka neziņo par noziegumu, jo baidās no represijām.

⁸ Padomes Direktīva 2004/80/EK (2004. gada 29. aprīlis) par kompensāciju noziegumos cietušajiem (OV L 261, 6.8.2004., 15–18. lpp.).

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/99/ES (2011. gada 13. decembris) par Eiropas aizsardzības rīkojumu (OJ L338, 21.12.2011., 2. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 606/2013 (2013. gada 12. jūnijs) par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās (OV L 181, 29.6.2013., 4. lpp.).

tiem ir Direktīva par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību¹⁰, Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu¹¹, Terorisma apkarošanas direktīva¹² un Direktīva par krāpšanas un viltošanas apkarošanu attiecībā uz bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem¹³. Komisija 2022. gada 8. martā pieņēma priekšlikumu Direktīvai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu (VAW priekšlikums)¹⁴. Savukārt 2022. gada 19. decembrī Komisija nāca klajā ar priekšlikumu grozīt Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību¹⁵.

Nozaru tiesību akti **nosaka kriminālatbildību par noteikta veida rīcību un piešķir šajos noziegumos cietušajiem papildu tiesības, kas precīzāk atbilst to konkrētajām vajadzībām. Nozaru tiesību akti neaizstāj Cietušo tiesību direktīvas noteikumus.** Nozaru tiesību aktu noteikumu pamatā ir Cietušo tiesību direktīva, un tos piemēro papildus Cietušo tiesību direktīvas noteikumiem. **Nozaru tiesību akti papildina Cietušo tiesību direktīvu, un piešķir papildu tiesības tiem, kas ir cietuši no konkrētu kategoriju noziegumiem, kuri ir norādīti nozaru tiesību aktos.** Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšana stiprinās cietušo tiesības un tādējādi sniegs ieguvumus visiem cietušajiem, arī tiem, uz kuriem attiecas nozaru tiesību akti. Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšana ir pilnībā saskanīga ar nozaru tiesību aktiem. Tās dēļ nebūs jāpārskata jau pieņemtie vai ierosinātie nozaru tiesību akti.

Ietekmes novērtējumā Komisija rūpīgi vērtēja šā priekšlikuma saskanību ar visiem nozaru tiesību aktiem. Jo īpaši pārbaudīja to, vai ierosinātie pasākumi par cietušo palīdzības dienestiem, uzlabotiem individuālajiem novērtējumiem un mērķtiecīgiem un integrētiem pasākumiem saskan ar nozaru tiesību aktiem. Tajā skaitā vērtēja saskanību ar esošajiem tiesību aktiem par terorismā cietušajiem un bērniem, kas cietuši no seksuālas vardarbības, un ierosinātajiem pasākumiem attiecībā uz vardarbībā pret sievietēm vai vardarbībā ģimenē cietušajiem un cilvēku tirdzniecībā cietušajiem. Novērtējums parādīja, ka pārskatītajā direktīvā ierosinātie pasākumi papildina un stiprina nozaru tiesību aktus.

Nozaru tiesību aktos paredzētais aizsardzības līmenis nav etalons, līdz kuram direktīvas pārskatīšanā būtu jāpaaugstina standarti, ko piemēro visiem cietušajiem neatkarīgi no nozieguma veida. Nozaru tiesību aktus izstrādāja, rūpējoties par konkrētu kategoriju noziegumos cietušo īpašajām vajadzībām, tāpēc tie var neattiekties uz visos noziegumos cietušajiem vai nebūt samērīgi. Tomēr daži pārskatītajā direktīvā ierosinātie pasākumi var ietvert elementus, ko jau paredz nozaru tiesību akti. Tas ir neizbēgami, ņemot vērā kopīgo tematu — cietušo tiesības — un to, ka **Cietušo tiesību direktīva attiecas uz visiem cietušajiem — gan tiem, kurus neuzskata par neaizsargātiem, gan arī neaizsargātajiem.** Saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvu neaizsargāti cietušie ir tie, kam ir vajadzīgs speciālistu atbalsts un aizsardzības pasākumi, tajā skaitā, bet ne tikai cietušie, uz kuriem attiecas esošie

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI (OV L 101, 15.4.2011., 1. lpp.).

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/93/ES (2011. gada 13. decembris) par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI (OV L 335, 17.12.2011., 1. lpp.).

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI (OV).

¹³ Direktīva 2019/713 (OV L 123, 10.5.2019., 18. lpp.).

¹⁴ COM(2022) 105 final, 8.3.2022.

¹⁵ COM(2022) 732 final, 19.12.2023.

un ierosinātie nozaru tiesību akti, piemēram, terorismā cietušie vai vardarbībā pret sievietēm vai vardarbībā ģimenē cietušie. Piemēram, direktīvas pārskatīšanas priekšlikums ierosina grozīt 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu, paredzot, ka neaizsargātiem cietušajiem nodrošina bezmaksas psiholoģisko atbalstu, cik ilgi vien nepieciešams. Šādas tiesības terorismā cietušajiem jau paredz Terorisma apkarošanas direktīvas 24. panta 2. punkts. Cietušo tiesību direktīvas saskaņība ar nozaru tiesību aktiem šajā gadījumā ir pilnībā nodrošināta, jo noziegumos cietušie, uz kuriem attiecas nozaru tiesību akti, turpina īstenot savas tiesības gan saskaņā ar direktīvu, gan saskaņā ar nozaru tiesību aktiem. Sākoties pārskatītās Cietušo tiesību direktīvas piemērošanai, terorismā cietušie arī turpmāk varēs izmantot savas tiesības uz bezmaksas psiholoģisko atbalstu, ko iegūs arī citu kategoriju neaizsargātie cietušie.

Saistībā ar mērķtiecīgiem un integrētiem speciālistu atbalsta pakalpojumiem cietušajiem ar īpašām vajadzībām jāsniedz sīkāks skaidrojums. Cietušo tiesību direktīvas 9. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir norādīts, ka šāds atbalsts pienākas konkrēti tiem, kas ir cietuši no seksuālas vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ un no vardarbības tuvās attiecībās. Tomēr tajā nav skaidri minētas citas grupas cietušo, kam ir īpašas vajadzības. Tāpēc ierosinātais grozījums Cietušo tiesību direktīvā precizē, ka mērķtiecīgiem un integrētiem atbalsta pakalpojumiem jābūt pieejamiem citiem cietušajiem ar īpašām vajadzībām, piemēram, tiem, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības vai organizētās noziedzības, cietušajiem ar invaliditāti, ekspluatācijā cietušajiem, nauda runas motivētos noziegumos cietušajiem, terorismā cietušajiem vai vissmagākajos starptautiskajos noziegumos cietušajiem. Tas neskar dalībvalstu pienākumus saskaņā ar VAW priekšlikumu nodrošināt mērķtiecīgu un integrētu pakalpojumu pieejamību tiem, kas cietuši noziegumos, uz kuriem attiecas VAW priekšlikums, un jo īpaši tiem, kas cietuši no izvarošanas (VAW priekšlikuma 28. pantā paredzētie izvarošanas upuru krīzes centri) vai no sieviešu dzimumorgānu kropļošanas (saskaņā ar VAW priekšlikuma 29. pantu).

Turklāt nolūkā novērst izvērtējumā konstatētās nepilnības šis priekšlikums arī nosaka dalībvalstīm pienākumu izstrādāt īpašus protokolus speciālistu atbalsta dienestu darba organizēšanai, lai visaptveroši risinātu dažādās vajadzības, kādas var būt cietušajiem ar īpašām vajadzībām (sk. Cietušo tiesību direktīvas 9. pantam pievienoto jauno 4. punktu).

Lai izslēgtu pārpratumus par dalībvalstu pienākumiem saskaņā ar VAW priekšlikumu un šo priekšlikumu par Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšanu, tiek ierosināts iekļaut Cietušo tiesību direktīvā nepārprotamu noteikumu, nosakot, ka dalībvalstīm jānodrošina šajā priekšlikumā tām noteikto pienākumu transponēšana, neskarot dalībvalstu pienākumus saskaņā ar VAW priekšlikumu. Turklāt nolūkā saskaņot Cietušo tiesību direktīvu ar VAW priekšlikumā izmantoto terminoloģiju, šajā priekšlikumā ir paskaidrots, ka gadījumos, kad Cietušo tiesību direktīvā ir minēti no vardarbības dzimuma dēļ cietušie, šādam jēdzienam būtu jāietver tie, kas ir cietuši no vardarbības pret sievietēm un no vardarbības ģimenē.

Pārskatītā direktīva ir pilnībā saskaņīga ar **ES stratēģiju par cietušo tiesībām**, kā to apliecina ietekmes novērtējums.

- **Saskaņība ar citām ES politikas jomām**

Pārskatītā direktīva ir saskaņīga arī ar citām ES politikas jomām, arī digitalizāciju. Jo īpaši ierosinātais noteikums par elektronisku saziņas līdzekļu izmantošanu atbilst tehnoloģiju attīstībai saskaņā ar **Komisijas digitalizācijas politiku**, kas ietver arī tiesu sistēmas

digitalizāciju¹⁶. Lai novērstu konstatētās nepilnības, dalībvalstīm noteiks pienākumu nodrošināt, ka cietušajiem ir iespēja īstenot savas tiesības uz piekļuvi informācijai un tiesu sistēmai, izmantojot elektroniskos sakarus. Ierosinātie pasākumi atvieglos cietušajiem piekļuvi tiesu sistēmai arī pārrobežu lietās, prasot dalībvalstīm atvieglot cietušajiem, kas dzīvo ārvalstīs, dalību kriminālprocesā, izmantojot videokonferences un telefonkonferences. Šāda prasība novērsīs ierobežojumu pašreizējā Direktīvā 2012/29/ES, kura paredz šādu iespēju, bet vienīgi cietušo uzklauššanai saskaņā ar 2000. gada 29. maija Konvenciju par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās¹⁷.

Direktīvas pārskatīšanā galveno uzmanību pievērta elektronisko sakaru izmantošanai. Sekmējot vienlīdzīgu piekļuvi informācijai, aizsardzībai, atbalstam, tiesu sistēmai un kompensācijai, Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšana sniegs visiem cietušajiem vienlīdzīgākas iespējas izmantot savas tiesības. Tā būtiski veicinās **ANO ilgtspējīgas attīstības mērķa (IAM) Nr. 10**, proti, **nevienlīdzības mazināšanas**, sasniegšanu.

Tā kā šīs iniciatīvas vispārīgais mērķis ir stiprināt uzticēšanos iestādēm un dienestiem, kuri sniedz atbalstu noziegumos cietušajiem, tā veicinās tiesiskumu un nodrošinās vienlīdzīgu piekļuvi tiesu sistēmai, ko paredz **IAM Nr. 16. par mieru, tiesiskumu un spēcīgām iestādēm**.

Paredzams, ka ilgtermiņā tā uzlabos arī **veselību un labklājību (IAM Nr. 3)**. Šo mērķi sasniegs, uzlabojot cietušo aizsardzību un mazinot sekundāro viktimizāciju. Minētā IAM sasniegšanu veicinās arī netieši faktori, kas mazina noziedzību, piemēram, aktīvāka ziņošana par noziegumiem, tiesiskās aizsardzības līdzekļu izmantošana un spriedumu biežāka piespiedu izpilde.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Šā priekšlikuma juridiskais pamats ir **Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 82. panta 2. punkta c) apakšpunkts**. Tas ļauj ES noteikt minimālos noteikumus attiecībā uz cietušo tiesībām, i) ciktāl tas ir vajadzīgs, lai atvieglotu spriedumu un tiesas nolēmumu savstarpēju atzīšanu, kā arī policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, kam ir pārrobežu aspekts; un ii) ņemot vērā dalībvalstu tiesību tradīciju un tiesību sistēmu atšķirības. Minimālie noteikumi par noziegumos cietušo tiesībām attiecas ne tikai uz pārrobežu lietām. Tāpat kā minimālos standartus attiecībā uz aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, ES var noteikt minimālos standartus, ko dalībvalstīm jāievēro savos noteikumos, lai stiprinātu savstarpējo uzticēšanos citu dalībvalstu tiesu sistēmām. Tas var uzlabot spriedumu un nolēmumu savstarpējo atzīšanu krimināllietās, kam ir pārrobežu aspekts.

• Subsidiaritāte

Lai savstarpējā atzīšana un tiesu iestāžu sadarbība būtu pilnībā lietderīga, dalībvalstīm ir savstarpēji jāuzticas citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām. Vajadzētu būt savstarpējai pārliedzībai par tiesu sistēmu taisnīguma un tiesiskuma standartiem, un iedzīvotājiem vajadzētu

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 910/2014 (2014. gada 23. jūlijs) par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK (OV L 257, 28.8.2014., 73. lpp.).

¹⁷ OV C 197, 12.7.2000., 3. lpp.

būtu pārliecinātiem, ka tie paši minimālie noteikumi būs spēkā arī tad, ja tie ceļo vai dzīvo ārvalstīs. Kā norādīts Līgumā, minimālo standartu noteikšana attiecībā uz aizdomās turēto un apsūdzēto tiesībām un uz cietušo tiesībām ir būtiska savstarpējās atzīšanas atvieglošanai. Līgums nosaka, ka ES šajās jomās ir jārikojas savlaicīgi (proti, kamēr vēl nav zudusi uzticēšanās citu dalībvalstu tiesu sistēmām), lai stiprinātu šādu uzticēšanos.

Cietušo tiesības jau ir lielā mērā saskaņotas ar Cietušo tiesību direktīvu un nozaru tiesību aktiem, tādējādi veicinot uzticēšanos citu dalībvalstu tiesu sistēmām. Tomēr, kā norādīts izvērtējumā un apstiprināts apspriešanās reizēs, neskatoties uz progresu minimālo standartu noteikšanā attiecībā uz cietušo tiesībām, dažas **dalībvalstis tomēr nav spējušas iedarbīgi aizsargāt šīs tiesības tādā mērā, kādā to paredz Cietušo tiesību direktīva.**

Turklāt pēdējos desmit gados pēc Cietušo tiesību direktīvas pieņemšanas minimālie standarti ir mainījušies. Tas ir saistīts ar norisēm tiesu sistēmā (bērniem draudzīga un uz cietušo orientēta tiesu sistēma), sabiedrībā (piemēram, palielinājusies vajadzība pēc saskaņotas pieejas, lai nodrošinātu, ka krīzes situācijā cietušo atbalsta dienesti vienmēr ir pieejami¹⁸) un tehnoloģijās (digitalizācija, noziedzības pieaugums tiešsaistē un jaunas tehnoloģijas cietušo atbalstam, aizsardzībai un piekļuvei tiesu sistēmai). Ir jānosaka plašāki minimālie standarti, lai nodrošinātu Cietušo tiesību direktīvas faktisku piemērošanu un turpmāku savstarpējo uzticēšanos starp valstu iestādēm.

ES pievienotajai vērtībai būtu jārodas, pateicoties galvenokārt atvieglotai tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās un Eiropas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas netraucētai darbībai. Lai to panāktu, **būtiska ir pārliecība par to, ka cietušo tiesības būs vienādā mērā pieejamas neatkarīgi no tā, kurā vietā ES teritorijā notika noziegums.** Viens no piemēriem, kad ir vajadzīga stingra pārliecība par to, ka cietušo tiesības tiks ievērotas, ir situācija, kurā tiesu iestādēm jāpieņem lēmums par tiesvedības nodošanu citai dalībvalstij. Saskaņā ar Pamatlēmumu 2009/948/TI¹⁹ valstu kompetentās iestādes var sazināties savā starpā, ja tām ir pamatots iemesls uzskatīt, ka citā dalībvalstī notiek paralēla tiesvedība, un tādā gadījumā ir iespējama tiesvedības nodošanai šai citai dalībvalstij. Lemjot par tiesvedības nodošanu, valsts iestādes ņem vērā to, kādā mērā cietušie tiesvedībā var izmantot savas tiesības dalībvalstī, kurai tiks nodota tiesvedība. Lai pieņemtu lēmumus par tiesvedības nodošanu, ir būtiski, lai tiesu iestādes būtu stingri pārliecinātas, ka cietušajiem nodrošinās līdzvērtīgu piekļuvi atbalstam un aizsardzībai, iespēju piedalīties kriminālprocesā un piekļuvi kompensācijai no likumpārkāpēja tajā dalībvalstī, kurai nodos tiesvedību. Tas ir jo īpaši svarīgi, ņemot vērā, ka Komisija nesen iesniedza priekšlikumu Regulai par tiesvedības nodošanu krimināllietās²⁰, lai būtu vieglāk nodrošināt, ka noziedzīga nodarījuma izmeklēšanu vai kriminālvajāšanu veic visatbilstošākā dalībvalsts²¹.

¹⁸ [Upholding fundamental rights in times of crisis | Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra \(europa.eu\)](#), 2022. gada 13. oktobris.

¹⁹ [Pamatlēmums 2009/948/TI](#).

²⁰ Komisijas priekšlikumu Regulai par tiesvedības nodošanu krimināllietās (COM(2023) 185 final 2023/0093 (COD)) pieņēma 2023. gada 5. aprīlī.

²¹ Vēl viens piemērs, kas ilustrē uzticēšanās nozīmi, ir valsts kompetento iestāžu pievienošanās kopējai izmeklēšanas grupai (KIG). KIG ir veids, kā divu vai vairāk dalībvalstu kompetentās tiesu un tiesībsargāšanas iestādes cieši sadarbojas, izmeklējot sarežģītas un bieži vien plaša mēroga pārrobežu lietas (pamatojoties uz [Padomes pamatlēmumu \(2002. gada 13. jūnijs\)](#)). Tādās lietās bieži mēdz būt neaizsargāti cietušie no vairākām dalībvalstīm, piemēram, cilvēku tirdzniecībā cietušie, no seksuālas izmantošanas cietuši bērni vai vissmagākajos starptautiskajos noziegumos cietušie. Šādos gadījumos ir vajadzīga stingra pārliecība, ka pret visiem cietušajiem izmeklējamajā lietā visi partneri izturēsies pienācīgi un cietušo tiesības ievēros visās attiecīgajās valstīs. [Iespējamu Ukrainā izdarītu vissmagāko](#)

ES pievienoto vērtību rada arī tādu problēmu risināšana, kuras to mēroga un būtības dēļ dalībvalstis nespēj pašas risināt atsevišķi.

- **Proporcionalitāte**

Pārskatīšanā ierosinātos pasākumus rūpīgi vērtēja ietekmes novērtējumā. Proporcionalitāte atspoguļojas arī valstu tiesu sistēmās veicamās rīcības līmeņos. Rīcība ir izklāstīta, katram no pieciem konkrētajiem mērķiem piedāvājot trīs alternatīvus risinājumus (no dalībvalstīm visvienkāršāk īstenojamā līdz vissarežģītākajam). Ikvienu ierosinātu pasākuma proporcionalitāti rūpīgi vērtēja un pārrunāja ar ieinteresētajām personām apspriešanās reizēs.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Kā norādīts LESD 82. panta 2. punktā, ES likumdevējs var rīkoties, pieņemot direktīvas. Direktīva ir saistoša visām dalībvalstīm attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, taču lēmums par to, kādā veidā un ar kādām metodēm to sasniegt, ir valsts iestāžu ziņā.

3. EX POST IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Gatavojot **Cietušo tiesību direktīvas izvērtējumu un ietekmes novērtējumu**, Komisija apspriedās ar plašu loku ieinteresēto personu.

Šīs iniciatīvas **izvērtējuma ceļvedī** Komisija publicēja tīmekļa vietnē “Izsakiet viedokli”²² 2020. gada decembrī. Apspriešanas gaitā tika saņemtas 56 atbildes. **Cietušo tiesību direktīvas izvērtējumu**²³ Komisija pieņēma 2022. gada 28. jūnijā. Izvērtējumā izmantoja atbalsta pētījumu un datu vākšanu, tajā skaitā organizējot **sabiedrisko apspriešanu**²⁴. Sabiedriskās apspriešanas laikā Komisija saņēma 95 atsauksmes, tajā skaitā 20 nostājas dokumentus.

Gatavojot **ietekmes novērtējumu par tiesību aktu pārskatīšanu cietušo tiesību jomā**, Komisija organizēja tālāk minētās apspriešanās: **uzaicinājums iesniegt atsauksmes**²⁵ (saņemtas 53 atsauksmes); **sabiedriskā apspriešana** (saņemtas 72 atbildes, tajā skaitā 15 nostājas dokumenti, no kuriem vienu vēlāk pārskatīja); **mērķtiecīgas apspriešanās ar dalībvalstu ekspertiem, Cietušo tiesību platformu un krimināltiesību ekspertu grupu**; un plaša apspriešanās **ārēja darbuzņēmēja veiktā pētījumā**, lai iegūtu datus par politikas risinājumu izmaksām un ieguvumiem ietekmes novērtējuma vajadzībām.

Apspriešanās organizēja ar šādām ieinteresēto personu kategorijām: i) **speciālisti, kas strādā ar cietušajiem**, tajā skaitā no dalībvalstu tiesu iestādēm, centrālajām iestādēm un tiesībsardzības iestādēm; ii) **pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas strādā ar cietušajiem**, proti, ES un valsts cietušo atbalsta organizācijas un atbalsta dienesti; iii) **ES aģentūras un tīkli**, tajā skaitā ES Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*),

[starptautisko noziegumu KIG](#) (kurā piedalās septiņas dalībvalstis) ir viens no jaunākajiem piemēriem, un tā izmeklē lietas par kara noziegumos cietušajiem ukraiņiem, kuri no savas valsts aizbēga uz dažādām ES dalībvalstīm.

²² [Atbalsts noziegumos cietušajiem — Cietušo tiesību direktīvas novērtēšana \(europa.eu\)](#).

²³ Komisijas dienestu darba dokuments “Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīvas 2012/29/ES izvērtējums” (SWD(2022) 180 final).

²⁴ [Atbalsts noziegumos cietušajiem — Cietušo tiesību direktīvas novērtēšana \(europa.eu\)](#).

²⁵ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13096-Criminal-justice-EU-rules-on-victims-rights-update-1v>.

ES Aģentūra tiesībsardzības sadarbībai (Eiropols), ES Tiesībsardzības apmācības aģentūra (*CEPOL*), Eiropas tīkls cietušo tiesību aizsardzībai, ES valsts kontaktpunktu tīkls kompensāciju jautājumos, vienotie kontaktpunkti terorismā cietušajiem dalībvalstīs, Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls krimināllietās un Pamattiesību aģentūra (*FRA*), Eiropas Ārējās darbības dienests; (iv) **starptautiskās organizācijas**, piemēram, Eiropas Padome; v) **pētniecības un akadēmiskās organizācijas**; un vi) **sabiedrība, arī cietušie**.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Šā priekšlikuma pamatā ir pierādījumi, ko ieguva Cietušo tiesību direktīvas izvērtējumā un ietekmes novērtējumā.

Direktīvas pārskatīšanā izmantoja arī virkni **ziņojumu un pētījumu** par cietušo tiesībām un Cietušo tiesību direktīvas īstenošanu dalībvalstīs, tajā skaitā vairākus ES finansētos projektos sagatavotus ziņojumus²⁶. Lai novērtētu galveno risinājumu finansiālo pamatojumu, Komisija arī organizēja **izmaksu un ieguvumu analīzi**, ko veica ārējs darbuņēmējs.

Turklāt Komisija ņēma vērā **darbu, ko iepriekš bija paveicis Eiropas Parlaments**, tajā skaitā pētījumu par Cietušo tiesību direktīvas īstenošanu, ko Eiropas Parlamenta Izpētes dienests veica 2017. gadā²⁷, Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas (*LIBE*) pasūtīto pētījumu par kriminālprocesa likumiem visā Eiropas Savienībā²⁸ un Parlamenta rezolūciju par cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālajiem standartiem²⁹.

- **Ietekmes novērtējums**

Šim priekšlikumam pievienotā ietekmes novērtējuma pamatā ir Komisijas veiktā izvērtējuma secinājumi.

Ietekmes novērtējumā Komisija izskatīja vairākus leģislatīvus politikas risinājumus. Neleģislatīvus risinājumus neaplūkoja, jo ES stratēģija par cietušo tiesībām (2020.–2025. gadam) jau paredz neleģislatīvus pasākumus, ko īstenos turpmākajos gados, bet to gaidāmā ietekme jau ir ņemta vērā pamatscenārijā.

Ietekmes novērtējumā norādītajā vēlamo politikas risinājumu kopumā ierosinātie grozījumi ļaus sasniegt tālāk minēto.

- **Uzlabota piekļuve informācijai**, ko jo īpaši nodrošinās pienākums izveidot cietušo palīdzības dienestus, kas sniedz informāciju par cietušo tiesībām visiem cietušajiem, kas ar tiem sazinās, arī tādiem cietušajiem, kuri neziņo par noziegumu.

²⁶ Sk. *VOCIARE* ziņojumu vai *ARTEMIS* ziņojumu. Projektu piemērus sk. ietekmes novērtējuma 1. pielikumā.

²⁷ Cietušo tiesību direktīva 2012/29/ES — Eiropas īstenošanas novērtējums. PE 611.022, 2017. gada decembris, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU\(2017\)611022_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU(2017)611022_EN.pdf)

²⁸ *Criminal procedural laws across the European Union — A comparative analysis of selected main differences and the impact they have over the development of EU legislation*. PE 604.977, 2018. gada augusts, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604977/IPOL_STU\(2018\)604977_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604977/IPOL_STU(2018)604977_EN.pdf)

²⁹ Eiropas Parlamenta 2018. gada 30. maija rezolūcija par Direktīvas 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus, īstenošanu (2016/2328(INI)).

- **Aizsardzības pasākumi, kas ir labāk saskaņoti ar cietušo vajadzībām**, jo īpaši uzlabojot individuālo novērtējumu, kurā nosaka cietušajam vajadzīgo aizsardzību, un papildinot to aizsardzības pasākumu sarakstu, kuri būs cietušajiem pieejami pēc novērtējuma un kuru vidū ir arī aizsardzības rīkojumi.
- **Uzlabots atbalsts**, jo īpaši paredzot bezmaksas **psiholoģisko atbalstu**, cik ilgi vien nepieciešams, **cietušo bērnu tiesības saņemt mērķtiecīgu daudzgažentūru atbalstu un personu ar invaliditāti tiesības**.
- Pilnvērtīgāka **cietušo dalība kriminālprocesā**, paredzot **tiesības uz administratīvu atbalstu tiesā un tiesības uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem**.
- Uzlabota **piekļuve kompensācijai**, i) stiprinot cietušo tiesības uz lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja kriminālprocesa gaitā; un ii) nosakot valstij saistošu pienākumu izmaksāt cietušajam kompensāciju, kas tam pienākas no likumpārkāpēja, noteiktā laikā pēc sprieduma pieņemšanas, un paredzot iespēju valstij vēlāk atgūt šo summu no likumpārkāpēja.

Kā to apliecina ietekmes novērtējums, ikvienā dalībvalstī **ieguvumi, ko sniegs direktīvas pārskatīšanā ierosinātie grozījumi, būs lielāki par plānotajām izmaksām**.

Dažās dalībvalstīs izmaksu un ieguvumu attiecība ir augstāka (lielāka pozitīvā ietekme uz vienu iztērēto *euro*), citās — zemāka (mazāka pozitīvā ietekme uz vienu iztērēto *euro*). Šādu atšķirību galvenais iemesls ir dalībvalstu atšķirīgās sākumpozīcijas. Jo īpaši tas attiecas uz centieniem (izmaksām), kas dalībvalstīm ir jāiegulda, lai sasniegtu ierosināto grozījumu rezultātus, atšķirībām noteiktu pasākumu (piemēram, psiholoģiskā atbalsta) transponēšanas izmaksās un atšķirīgu cietušo skaitu dalībvalstīs.

Ietekmes novērtējums skaidri parāda, ka, neskatoties uz noteiktiem sākotnējiem ieguldījumiem, ko būs jāveic dalībvalstīm, ierosinātie grozījumi veicinās ekonomikas attīstību, uzlabos sabiedrības noturību un stiprinās valsts iestādes. Noziegumos cietušie, kas laikus saņem atbalstu un aizsardzību, vieglāk integrējas sabiedrībā, ātrāk atgriežas darbā un mazāk noslogo veselības aprūpes sistēmu. Šādi cietušie arī aktīvāk ziņos par noziegumiem un sadarbosies ar kompetentajām iestādēm. Tādējādi ierosinātie grozījumi nāks par labu dalībvalstu ekonomikai, veicinās sabiedrības integrāciju un stiprinās tiesu sistēmu.

Ietekmes novērtējuma projektu iesniedza Regulējuma kontroles padomei 2022. gada 3. novembrī un apsprieda 30. novembrī. Pēc apspriedes ietekmes novērtējumā veica nelielas izmaiņas, lai tas precīzāk atspoguļotu īstenošanas izmaksas un risinājumu novērtēšanas metodiku. Padome 1. decembrī sniedza par projektu pozitīvu atzinumu bez iebildēm.

• **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Ietekmes novērtējumā ietvertā analīze liecina, ka vēlamo risinājumu kopumam būtu jāmazina dalībvalstu slogs ilgtermiņā, pat ja īstermiņā dažas izmaksas palielinātos. Izmaksu palielinājumu ar uzviju kompensēs risinājumu kopuma sniegtie ieguvumi.

Valsts iestāžu darbību noteiktā mērā vienkāršos dažādi pasākumi, kas uzlabos sadarbību un koordināciju starp iestādēm, tajā skaitā atbalsta dienestiem, kas strādā ar cietušajiem. Tādā veidā tiesu sistēmas darba organizācija kļūs efektīvāka. Jo īpaši samazināsies pašreizējais slogs policijai, ko rada pienākums sniegt pilnīgu informāciju par cietušo tiesībām atbilstoši katra cietušā īpašajām vajadzībām, jo daļu šī sloga uzņemsies citi (arī nevalstiskās organizācijas un brīvprātīgie).

Būs arī papildus ieguvumi, kas atvieglos dalībvalstu tiesu sistēmas darbu. Pilnībā īstenojot vēlamo risinājumu par piespiesto kompensāciju, jo īpaši atvieglosies darbs, ko veic dienesti, kuru pārziņā ir valsts kompensācijas. Risināt visus ar kompensāciju saistītos jautājumus kriminālprocesā, nevis atsevišķi kriminālprocesā un civilprocesā, arī būs vienkāršāk. Tādējādi samazināsies civillietu skaits un tiesu sistēma darbosies efektīvāk.

Platforma “Gatavi nākotnei” 2022. gada 5. decembrī pieņēma atzinumu par tiesību aktu pārskatīšanu cietušo tiesību jomā³⁰. Tās ierosinājumi atbilst darbam, ko jau veic cietušo tiesību jomā un ietekmes novērtējumā norādītajiem vēlamajiem politikas risinājumiem.

- **Pamattiesības**

Priekšlikums ievēro pamattiesības un principus, kas ir atzīti Līguma par Eiropas Savienību 6. pantā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Visu politikas risinājumu mērķis ir mazināt diskrimināciju, nodrošinot vienlīdzīgu **piekļuvi informācijai, aizsardzībai, atbalstam, tiesu sistēmai un kompensācijai** un pienācīgus minimālos standartus, ko vienādi piemēro visiem noziegumos cietušajiem, vienlaikus pienācīgi ņemot vērā to īpašās vajadzības.

Konkrētāk, attiecībā uz vienlīdzīgu **piekļuvi informācijai** par cietušo tiesībām apsvēra to, kā uzlabot piekļuvi **cietušajiem, kuri atrodas slēgta tipa iestādēs**. Tīmekļa vietne (kas ietilpst cietušo palīdzības dienesta struktūrā) uzlabos informācijas pieejamību cietušajiem, kuri nerunā dalībvalsts oficiālajā valodā. Uzlabojot **individuālo vajadzību novērtējumus**, cietušo individuālās vajadzības varēs novērtēt labāk, tāpēc visneaizsargātākie cietušie saņems **vienlīdzīgāku un iedarbīgāku aizsardzību**. Attiecībā uz cietušo atbalstu iniciatīva cita starpā paredz sniegt **bezmaksas psiholoģisko atbalstu plašākam cietušo lokam** (patlaban šādu atbalstu nodrošina terorismā cietušajiem). Turklāt, pārskatot direktīvu, ir plānots piešķirt visiem noziegumos cietušajiem **plašākas tiesības kriminālprocesā neatkarīgi no tā, vai tie ir oficiāli atzīti** par kriminālprocesa dalībnieku. Tāpēc iespēja piedalīties procesā kopā ar pavadoni varētu iedrošināt visus cietušos īstenot savas tiesības. Ir pievienots noteikums par personu ar invaliditāti tiesībām, kas šajā priekšlikumā paredzētās tiesības padara tiem piekļūstamas, ņemot vērā to īpašās vajadzības. Tādējādi personas ar invaliditāti varēs īstenot cietušo tiesības tādā pašā mērā kā citi. Visu šo izmaiņu mērķis ir mazināt nevienlīdzību, un ir paredzams, ka tās radīs pozitīvu ietekmi uz pamattiesībām.

Iejaukšanās cietušā un likumpārkāpēja tiesībās uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību (Pamattiesību hartas 7. pants) un uz personas datu aizsardzību (Pamattiesību hartas 8. pants) ir vajadzīga un samērīga, lai nodrošinātu, ka cietušie var faktiski izmantot savas tiesības saņemt atbalstu un aizsardzību. Turklāt priekšlikums paredz arī konkrētu pienākumu nenodot migrācijas iestādēm cietušā personas datus. Šis aizsardzības pasākums nodrošina, ka informāciju par cietušo apstrādā vienīgi Cietušo tiesību direktīvas nolūkiem. Personas datu vākšana statistikas nolūkiem ir nepieciešama, lai nodrošinātu pārskatītajā direktīvā paredzēto pasākumu iedarbīgumu un veidotu cietušo tiesību politiku. Cietušo tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību ievērošanu papildus stiprina, nodrošinot, ka pēc individuālā novērtējuma veic pienācīgus pasākumus to aizsardzībai no likumpārkāpēja.

Direktīvas pārskatīšana stiprina arī citas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteiktās pamattiesības, tajā skaitā tiesības uz dzīvību (2. pants), tiesības uz personas neaizskaramību (3. pants), tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību (7. pants), tiesības uz

³⁰ https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/Final%20opinion%202022_SBG3_07%20Revision%20of%20the%20victims%20rights%20acquis_rev.pdf.

personas datu aizsardzību (8. pants), tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā (20. pants), tiesības uz nediskriminēšanu (21. pants), bērnu tiesības (24. pants), personu ar invaliditāti tiesības uz integrāciju (26. pants), tiesības uz sociālo palīdzību un veselības aizsardzību (35. pants), tiesības uz labu pārvaldību (41. pants) un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu (47. pants).

Šo priekšlikumu izvērtēja arī no **likumpārkāpēju**, aizdomās turēto un apsūdzēto **tiesību skatpunkta**. Starp tām ir tiesības uz tiesu iestāžu pieejamību (47. pants), nevainīguma prezumpcija (48. pants), tiesības uz aizstāvību un noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi (49. pants), tiesības netikt divreiz tiesātam vai sodītam krimināllietā par to pašu noziedzīgo nodarījumu (50. pants) un ES noteikumi par aizdomās turēto un apsūdzēto procesuālajām tiesībām. Tika konstatēts, ka risinājumi neietekmē likumpārkāpēju, aizdomās turēto un apsūdzēto pamattiesības.

Turklāt šajā priekšlikumā ir ņemtas vērā personu ar invaliditāti tiesības, kā arī pienākumi, kas ir noteikti ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, kurai ir pievienojusies ES un visas dalībvalstis.

Paredzams, ka priekšlikums stiprinās cietušo pamattiesības. Tomēr dažu risinājumu tiešā ietekme uz pamattiesībām būs izteiktāka salīdzinājumā ar citiem. Tā kā šo ietekmi nav iespējams izteikt skaitļos, novērtējumā izmantoja kvalitatīvās analīzes metodi. To paveica, novērtējot, kādā mērā katrs no risinājumiem var uzlabot pamatscenāriju.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

ES budžetu šis priekšlikums neietekmē.

5. CITI ELEMENTI

- **Īstenošanas plāni un uzraudzības, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Saskaņā ar šā priekšlikuma 2. pantu dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka atbilstībai nepieciešamie tiesību akti, noteikumi un administratīvie noteikumi stājas spēkā ne vēlāk kā līdz [divi gadi pēc direktīvas stāšanās spēkā]. Izņēmuma kārtā ir pagarināts termiņš, kādā jāievieš noteikumi, kas ir nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību 26.b pantam (par elektronisko saziņas līdzekļu izmantošanu). Minētos noteikumus jāpieņem un jāpublicē līdz [četri gadi pēc direktīvas stāšanās spēkā]. Dalībvalstīm par pieņemto noteikumu tekstu jāinformē Komisija.

Komisija uzraudzīs un izvērtēs šā priekšlikuma ietekmi, izmantojot mehānismus, ko jau paredz esošā direktīva. Turklāt saskaņā ar 28. pantu (“Statistikas datu sniegšana”) dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai izveidotu sistēmu statistikas datu vākšanai, sagatavošanai un izplatīšanai par noziegumos cietušajiem. Tām ir jānosūta dati Komisijai (*Eurostat*) reizi trijos gados.

Komisija turpinās rīkot apspriedes ar ES Cietušo tiesību platformu par jautājumiem, kas ir saistīti ar cietušo tiesībām. Šādas tikšanās arī veicinās uzraudzības un izvērtēšanas darbu.

Līdz [seši gadi pēc pieņemšanas] Komisijai ir jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par to, kā piemēro Direktīvu 2012/29/ES, kas ir grozīta ar šo direktīvu. Ziņojumā jānovērtē, kādā mērā dalībvalstis ir veikušas nepieciešamos pasākumus, lai panāktu atbilstību šai direktīvai, arī tehnisko īstenošanu.

- **Skaidrojošie dokumenti (direktīvām)**

Lai nodrošinātu šīs direktīvas pienācīgu īstenošanu, ir vajadzīgs skaidrojošs dokuments (piemēram, atbilstības tabulu veidā), kā noteikts Tiesas spriedumā lietā C-543/17³¹. Tiesību akti, ar kuriem transponē Cietušo tiesību direktīvu, reti aprobežojas ar vienu vienīgu tiesību aktu, jo noteikumus bieži iekļauj dažādos valsts instrumentos. Šā iemesla dēļ dalībvalstīm kopā ar šīs direktīvas transponēšanai pieņemto dokumentu tekstiem ir jāiesniedz Komisijai skaidrojošs dokuments.

- **Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums**

Cietušo tiesību direktīvas grozījumi attiecas uz noteikumiem, kuru mērķis ir uzlabot cietušo piekļuvi informācijai un ziņošanu par noziegumiem, atvieglot neaizsargātiem cietušajiem, arī cietušajiem bērniem, piekļuvi speciālistu atbalstam, un uzlabot cietušo ar invaliditāti piekļuvi tiesu sistēmai, padarīt cietušo dalību kriminālprocesos pilnvērtīgāku, uzlabot cietušo piekļuvi kompensācijai, labāk saskaņot cietušo aizsardzības pasākumus ar cietušo vajadzībām, paredzēt elektronisko saziņas līdzekļu izmantošanu un noteikt konkrētus pienākumus attiecībā uz vardarbību pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem.

- a) Noteikumi, kuru mērķis ir uzlabot cietušo piekļuvi informācijai un iespējas ziņot par noziegumu (3.a, 5.a un 26.a pants)

Saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvas 4. pantu cietušajiem ir tiesības saņemt informāciju par savām tiesībām **no pirmā brīža, kas tie sazinājās ar kompetentajām iestādēm**, parasti policiju. Taču ne visi cietušie sazinās ar kompetentajām iestādēm. Kā uzsvērts Pamattiesību aģentūras 2021. gada ziņojumā³², **vairumā gadījumu cietušie neziņo par noziegumu. Tādiem cietušajiem nav piekļuves informācijai**, arī informācijai par tiesībām uz atbalstu un aizsardzību, kas tiem pienākas neatkarīgi no tā, vai cietušie ir vai nav ziņojuši par noziegumu.

Lai gan Cietušo tiesību direktīva nosaka, ka informāciju cietušajiem sniedz atbilstoši tiesībām saprast un tikt saprastam (Cietušo tiesību direktīvas 3. pants), izvērtējumā konstatēja, ka praksē kompetentās iestādes bieži izmanto valodu, kas nav pielāgota cietušo vajadzībām³³. Tas attiecas uz personām ar invaliditāti, personām, kuras nerunā valsts valodā, bērniem un vecāka gadagājuma cilvēkiem. Turklāt, tā kā pirmā saziņa ar kompetentajām iestādēm bieži notiek nozieguma vietā, cilvēki, kuri tūlīt pēc nozieguma ir šoka stāvoklī, nespēj saprast informāciju, ko tiem sniedz.

Saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvas 6. pantu cietušajiem jāsaņem **no kompetentajām iestādēm arī turpmāka informācija** par dažādiem kriminālprocesa posmiem, savu statusu un arī par likumpārkāpēju (piemēram, par tā atbrīvošanu pēc aizturēšanas). Tomēr izvērtējuma laikā liela daļa ieinteresēto personu pauda uzskatu, ka cietušie nevar pilnā mērā īstenot savas tiesības uz informāciju no pirmā saziņas brīža ar kompetento iestādi, kā to paredz Cietušo tiesību direktīva, un situācija būtu jāuzlabo.

Vēl joprojām ne visās dalībvalstīs ir pieejami **plašāki līdzekļi saziņai ar cietušajiem**, kuru izveidē ir ņemtas vērā cietušo dažādās vajadzības saistībā ar to tiesībām piekļūt informācijai. Daudzi cietušie joprojām nevar izmantot **iespēju sazināties ar cietušo palīdzības dienestu, zvanot uz tālruna numuru 116006**³⁴. Tādiem palīdzības dienestiem ir jāsniedz

³¹ Tiesas (virspalātas) 2019. gada 8. jūlija spriedums lietā C-534/17, Eiropas Komisija / Beļģijas Karaliste.

³² [FRA apsekojums “Noziedzība, drošība un cietušo tiesības”](#), 2021. gada februāris.

³³ Piemēram, vairākās dalībvalstīs (arī Bulgārijā, Portugālē, Rumānijā un Slovākijā), rakstveida informācija, ko sniedz iestādes, ir izraksts no valsts noteikumiem par cietušo tiesībām.

³⁴ To izveidoja saskaņā ar Komisijas 2009. gada 30. novembra Lēmumu, ar ko groza Lēmumu 2007/116/EK, izveidojot papildu rezervētos numurus, kas sākas ar “116”. Rezervētos numurus izmantot nav obligāti, bet tas ir ieteicams. Lai varētu izmantot attiecīgos numurus, ir jāizpilda konkrēti

vajadzīgā informācija cietušajiem jebkurā laikā. Cietušajiem jābūt iespējai brīvi runāt par pārdzīvoto un vajadzības gadījumā tikt savienotiem ar policiju vai citiem dienestiem. Vēl retāk cietušajiem ir iespēja izmantot modernākus palīdzības dienestus, kam ir visaptveroša tīmekļa vietne un ar ko papildus tālruņa zvanam var sazināties, izmantojot arī tērzētavu un e-pastu³⁵.

Lai novērstu konstatētās problēmas attiecībā uz cietušo piekļuvi informācijai, pārskatītā direktīva ierosina virkni pasākumu, jo īpaši pienākumu dalībvalstīm nodrošināt **cietušo palīdzības dienestus** (3.a pants). Šādi palīdzības dienesti **izmantos ES tālruņa numuru 116006 un ar modernām tehnoloģijām** aprīkotu tīmekļa vietni, lai nodrošinātu optimālu piekļuvi valodās, ko mutiskā saziņā izmanto visbiežāk, un personām ar invaliditāti. Palīdzības dienests būs pirmais kontaktpunkts, kurā vērsīsies visi noziegumos cietušie neatkarīgi no nozieguma veida; tas sniegs emocionālo atbalstu un vajadzības gadījumā nosūtīs cietušos uz specializētiem atbalsta dienestiem.

Priekšlikums par direktīvas pārskatīšanu sakrīt ar prasībām citiem palīdzības dienestiem, kuri izmanto rezervētos ES numurus, kas sākas ar “116” un ir paredzēti, piemēram, pazudušu bērnu meklēšanai (116000) vai cietušajiem no vardarbības dzimuma dēļ (116116). Šis priekšlikums atbilst arī Komisijas stratēģijai “Bērniem labāks internets³⁶”. Tā atbalsta Drošāka interneta centru (SIC) tīklu, kurā ietilpst palīdzības dienesti bērniem, vecākiem un aprūpētājiem par tiešsaistes problēmām (piemēram, kibervardarbību un kibertirānizēšanu) un palīdzības dienesti, kam var ziņot par tiešsaistes materiāliem par vardarbību pret bērniem. Šis priekšlikums atbilst arī Komisijas politikai, kuras mērķis ir nodrošināt tālruņa numura 116111 izmantošanu kibertirānizēšanas problēmas risināšanai.

Lai nodrošinātu, ka cietušie saņem visaptverošu un iekļaujošu informāciju, priekšlikums nosaka dalībvalstīm pienākumu izveidot īpašas procedūras **protokolu** veidā. Grozītās direktīvas 26.a pants nosaka, ka minētie protokoli jāizstrādā sadarbībā ar tiesībaizsardzības iestādēm, tiesu iestādēm (prokuroriem un tiesnešiem) un atbalsta organizācijām. Tie sniegs norādījumus dažādiem partneriem par to, kā nodrošināt, ka cietušie saņem informāciju, kas ir pielāgota to individuālajām vajadzībām un ir piemērota attiecīgajam procedūras posmam.

Pārskatītā direktīva paredz arī pienākumu nodrošināt, ka cietušie var **ziņot par noziegumu**, izmantojot **informācijas un sakaru tehnoloģijas** (5. panta a) punkta 1. apakšpunkts). Ziņošanu par noziegumiem atvieglos arī ieslodzītajiem (sīkāku informāciju sniegs protokoli, ko izveidos, nodrošinot koordināciju un sadarbību starp tiesībaizsardzības iestādēm, tiesu iestādēm (prokuroriem un tiesnešiem) un atbalsta organizācijām (26.a pants)).

Ziņošanu par noziegumiem atvieglos arī neatbilstīgajiem migrantiem. Priekšlikuma 5.a panta 5. punkts nosaka, ka kompetentās iestādes, kas kontaktējas ar cietušo, kurš ziņo par noziegumu, **nedrīkstēs pārsūtīt migrācijas iestādēm personas datus, kas satur ziņas par cietušā uzturēšanās statusu, ja šādus datus savāca, tāpēc ka persona ziņoja par noziegumu, un kamēr nav pabeigts vismaz pirmais individuālais novērtējums**, ko jāveic saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvas 22. pantu. Šajā sakarā jāatgādina, ka ziņošana par noziegumu un dalība kriminālprocesā saskaņā ar Direktīvu 2012/29/ES nerada nekādas

nosacījumi. Cietušajiem paredzētajam palīdzības dienestam, kas izmanto numuru 116006, ir jāsniedz informācija par cietušo tiesībām, jāsavieno zvanītāji ar policiju un citiem dienestiem (ja nepieciešams) un jāsniedz konsultācijas.

³⁵ Starp labākajiem piemēriem var minēt palīdzības dienestus [Īrijā](#), [Igaunijā](#), [Horvātijā](#), [Latvijā](#) un [Zviedrijā](#).

³⁶ COM(2022) 212 final, 11.5.2022.

tiesības attiecībā uz cietušā uzturēšanās statusu, kā arī nav iemesls apturēt lēmuma pieņemšanu par uzturēšanās statusu. Turklāt neatbilstīgus migrantus, kuri ir cilvēku tirdzniecībā cietušie vai bija iesaistīti darbībās, kas veicina nelegālo imigrāciju, un sadarbojas ar kompetentajām iestādēm, attiecīgajām iestādēm ir jāinformē par Uzturēšanās atļauju direktīvā paredzētajām tiesībām un iespējām. Minētās iespējas ietver jo īpaši nogaidīšanas perioda piešķiršanu lēmuma pieņemšanai par to, vai sadarboties vai nesadarboties ar izmeklēšanas iestādēm, un uzturēšanās atļaujas izdošanu.

b) Noteikumi, kas atvieglo neaizsargātiem cietušajiem, arī bērniem, piekļuvi speciālistu atbalstam (9. panta 1. punkts, 9.a pants un 24. pants)

Cietušo tiesību direktīvas 8. un 9. pants nosaka, ka cietušajiem ar īpašām vajadzībām ir tiesības bez maksas saņemt speciālistu atbalstu, kas ir mērķtiecīgs un integrēts, tajā skaitā psiholoģisku atbalstu, ja tas ir pieejams. Tomēr izvērtējums parādīja, ka neaizsargāti cietušie, arī bērni, bieži nesaņem lietderīgu atbalstu³⁷.

Bērniem pielāgotas pieejas trūkums joprojām ir problēma daudzās dalībvalstīs³⁸. Izvērtējums parādīja, ka trūkst kopīgas izpratnes par to, kāds mērķtiecīgs un integrēts atbalsts ir vajadzīgs neaizsargātiem cietušajiem, jo īpaši bērniem. Iznākumā ne visi bērni ES var saņemt kvalitatīvu speciālistu atbalstu. ES visaptverošā stratēģija par bērna tiesībām (2021.–2024. gadam)³⁹ nosaka, ka tiesvedība jāpielāgo bērna vecumam un vajadzībām, tajā ir jāievēro visas bērnu tiesības un jāņem vērā bērna intereses. *Barnahus* modelis ir viens no pašlaik visprogresīvākajiem piemēriem, kas ilustrē bērniem pielāgotu pieeju tiesu sistēmai⁴⁰. Lai gan pārskatītā direktīva neprasa, lai dalībvalstis izmantotu *Barnahus* modeli, tās pamatā ir minētā modeļa principi. Lai risinātu minēto problēmu, pārskatītās direktīvas jaunais 9.a pants nosaka, ka dalībvalstīm ir **jānodrošina mērķtiecīga daudzāģentūru pieeja cietušo bērnu atbalstam un aizsardzībai**. Tās pamatā jābūt pakalpojumu sniegšanai integrētā un koordinētā veidā vienā ēkā. Šis ir nozīmīgākais noteikums, kas papildina Cietušo tiesību direktīvā jau iekļautos bērniem draudzīgos pasākumus (piemēram, liecību fiksēšana videoierakstos, izvairīšanās no vizuāla kontakta, bērniem draudzīgas iztaujāšanas, ko veic viena un tā pati persona). Saskaņā ar pārskatīto direktīvu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka šāda mērķtiecīga un integrēta daudzāģentūru pieeja ir pieejama visiem cietušajiem bērniem, kam tā ir vajadzīga.

Izvērtējumā arī uzsvēra, ka **gandrīz pusē dalībvalstu cietušajiem ne vienmēr ir pieejams bezmaksas psiholoģiskais atbalsts**⁴¹. Pēc dažiem pirmajiem apmeklējumiem cietušajiem bieži prasa maksāt par psiholoģisko atbalstu. Tas ir jo īpaši problemātiski neaizsargātiem cietušajiem, kuri parasti nevar atļauties maksāt par atbalstu. Nozieguma radītās sekas var būt jūtamas ilgi, un ir vairāki faktori, kas tās vēl vairāk saasina, piemēram, nozieguma smaguma pakāpe, cietušā personiskā situācija un varbūtēja viktimizācija pagātnē⁴². Tāpēc, kā uzsvērts

³⁷ Apmēram puse ieinteresēto personu uzskata, ka cietušie ar īpašām vajadzībām nesaņem pietiekamu atbalstu.

³⁸ Apspriešanos laikā tika ziņots, ka vairākās dalībvalstīs, arī Beļģijā, Bulgārijā, Vācijā, Grieķijā, Lietuvā un Portugālē, ir daudz problēmu saistībā ar bērnu videoierakstiem kā pierādījumu, bērniem draudzīgu dalību tiesvedībās, individuālu pieeju visneaizsargātākajiem bērniem.

³⁹ COM(2021) 142 final, 24.3.2021.

⁴⁰ Par *Barnahus* — *Barnahus* ir bērniem draudzīgs birojs vienā ēkā, kur tiesībaizsardzības, krimināltiesību, bērnu aizsardzības dienestu, medicīnas un garīgās veselības speciālisti sadarbojas un kopīgi vērtē bērna situāciju, un pieņem lēmumus par turpmāko rīcību.

⁴¹ AT, CY, CZ, DE, EE, IE, LT, LV, MT, NL, PT, SI.

⁴² Nozieguma psiholoģiskās sekas var izpausties kā trauksme, depresija, vainas izjūta, kauns, pašnīcināšanās rīcība un nespēja rīkoties vai domāt racionāli, sk. [Psychological Reactions of Victims of Violent Crime, Cambridge University Press](#), 2018.

FRA 2019. gada ziņojumā (II daļā), vardarbīgos noziegumos cietušie nespēs pienācīgi piedalīties kriminālprocesā, ja tie nebūs **saņēmuši profesionālu un spēcinošu psiholoģisko atbalstu**.

Lai atrisinātu šo problēmu, pārskatītā direktīva ierosina 9. panta 1. punktā noteikt, ka speciālistu atbalsta pakalpojumi ietver **bezmaksas psiholoģisko atbalstu, cik ilgi vien nepieciešams**, nodrošinot to visiem neaizsargātajiem cietušajiem, kam ir vajadzīgs šāds atbalsts, t. i., ja tā vajadzību konstatē individuālajā novērtējumā. Visi cietušie joprojām saņems emocionālo un psiholoģisko atbalstu, kas tiem bieži ir pieejams pēc nozieguma īstermiņā, bet cietušajiem ar īpašām vajadzībām atvieglos piekļuvi tādām psiholoģiskajam atbalstam, kas tiem būs pieejams ne tikai pēc nozieguma īstermiņā, bet arī ilgtermiņā (cik ilgi vien nepieciešams).

Abu ierosināto pasākumu īstenošanai ir vajadzīga protokolos noteiktā valsts mēroga koordinācija starp atbalsta dienestiem, tiesībaizsardzības iestādēm un tiesu iestādēm (26.a pants).

Cietušo piekļuvi atbalsta pakalpojumiem stiprinās prasība, ka cietušo atbalsta dienestiem jāturpina darbs arī krīzes situācijā, ko apliecina arī Covid-19 pandēmijas laikā gūtās atziņas. To panāks, papildinot Cietušo tiesību direktīvas 8. pantu ar jaunu punktu. Starp cietušo ieguvumiem būs arī atvieglota saziņa ar cietušo atbalsta dienestiem (8. panta grozījumi).

Ierosinātie pasākumi skaidri nosaka apmēru, kādā atbalsts pienākas visneaizsargātākajiem cietušajiem, arī bērniem. Turklāt tie stiprina uzticēšanos valsts un citu dalībvalstu tiesu sistēmām.

c) Noteikumi, kas nodrošina cietušajiem pilnvērtīgāku piekļuvi tiesu sistēmai (10.a un 10.b pants)

Saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvu nozīmīgākās tiesības, kas atvieglo cietušo dalību kriminālprocesā, ietver tiesības tikt uzklausītam (Cietušo tiesību direktīvas 10. pants), tiesības, ja tiek pieņemts lēmums neveikt kriminālvajāšanu (Cietušo tiesību direktīvas 11. pants), tiesības uz juridisko palīdzību (Cietušo tiesību direktīvas 13. pants) un tiesību kopums, kura mērķis ir aizsargāt cietušos no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas tiesas procesa gaitā (Cietušo tiesību direktīvas 18.–24. pants). Izvērtējuma un apspriešanas gaitā tika uzsvērts, ka cietušo dalība kriminālprocesā ir apgrūtināta vai pat neiespējama, ja tiem nav **pienācīga pavadona un konsultanta**. Vairumu problēmu, jo īpaši juridiskos aspektus, atrisinās **konsultācijas ar advokātu**, kurš pārstāv cietušo tiesā. Taču ne visiem cietušajiem ir tiesības uz advokātu. Juridisko palīdzību var piešķirt tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, un to nosaka, veicot ienākumu pārbaudi, kas dažās dalībvalstīs ir jo īpaši stingra. Turklāt juridisko palīdzību var piešķirt noteiktu veidu noziegumos cietušajiem, bet vienīgi tad, ja tiem ir kriminālprocesa dalībnieka statuss (Cietušo tiesību direktīvas 13. pants). Tāpēc ir būtiski, lai cietušajiem būtu arī tiesības uz **pavadoni, kurš nav advokāts**, bet var vismaz sniegt skaidrojumu par cietušo lomu un tiesībām tiesvedībā, kā arī emocionālo atbalstu. Cietušo tiesību direktīvas 20. pants paredz šādas tiesības, bet tikai izmeklēšanas posmā (līdz tiesas procesa sākumam).

Šajā sakarā ir būtiski nodrošināt, ka ES visiem cietušajiem ir vismaz tiesības saņemt palīdzību tiesas procesa laikā un pietiekamu informāciju no tiesas darbiniekiem⁴³.

⁴³ Šajā ziņā ir iedibināta paraugprakse. Piemēram, Īrijā [organizācija V-Sac nodrošina cietušo atbalstu tiesā](#), izmantojot apmācītus brīvprātīgos, kuri katru gadu sniedz palīdzību vairāk nekā tūkstošiem cietušo.

Izvērtējums liecina par vēl kādu nozīmīgu problēmu, kas ir saistīta ar cietušo dalību kriminālprocesā, proti, dažās dalībvalstīs **cietušajiem nav kriminālprocesa dalībnieka juridiskā statusa**⁴⁴. Šajā ziņā Cietušo tiesību direktīva ļauj rīkoties saskaņā ar valsts tiesību aktiem, tāpēc dažādās dalībvalstīs cietušajam var būt atšķirīgs statuss (piemēram, kriminālprocesa dalībnieks, procesa virzītāja palīgs, civilprocesa dalībnieks vai liecinieks, kam ir tiesības tikt uzklautam). Turklāt cietušo rīcībā bieži **nav tiesiskās aizsardzības līdzekļu, lai apstrīdētu** lēmumus, kuri tieši attiecas uz tiem⁴⁵. Tādējādi tiek *de facto* pārkāptas cietušo tiesības piekļūt tiesu sistēmai.

Lai nodrošinātu cietušo pilnvērtīgāku dalību kriminālprocesā, direktīvas pārskatīšanas priekšlikums ierosina ar **jaunu 10.a pantu** noteikt **tiesības uz palīdzību tiesā**.

Priekšlikums arī ierosina noteikt, ka cietušajiem ir tiesības **apstrīdēt kriminālprocesā pieņemtus lēmumus attiecībā uz noteiktām šajā direktīvā paredzētām cietušo tiesībām**, piemēram, cietušo ar īpašām vajadzībām tiesības uz īpašiem aizsardzības pasākumiem un tiesības uz tulkošanu tiesas sēdēs. Dalībvalstīm būs jānodrošina, ka cietušie var apstrīdēt šādus lēmumus neatkarīgi no to statusa kriminālprocesā un saskaņā ar principiem, kuri attiecas uz lietas pārskatīšanu tiesā (10.b pants).

Iznākumā uzlabosies cietušo pieredze un uzticēšanās krimināltiesiskajai sistēmai. Tas sekmēs cietušo viedokļa uzklautāšanu, uzlabos cietušo sniegtās liecības un to dalību tiesas procesā, kas savukārt paaugstinās tiesu sistēmas efektivitāti.

d) Noteikumi, kas nodrošina cietušajiem sekmīgāku kompensācijas saņemšanu

Kā uzsvērts ES stratēģijā par cietušo tiesībām, daudzās dalībvalstīs cietušo iespējas saņemt kompensāciju no likumpārkāpēja un no valsts joprojām ir apgrūtinātas. Šāda problēma pastāv gan iekšzemes lietās, gan pārrobežu lietās. Saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvas 16. pantu visiem cietušajiem ir tiesības kriminālprocesa gaitā saņemt **lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja**, ja vien valsts tiesību akti nenosaka, ka šāds lēmums jāpieņem citā juridiskā procesā. Kā liecina *Milquet* ziņojums un apstiprina izvērtējums, minētās tiesības bieži nav sekmīgi īstenojamas⁴⁶, jo dažās dalībvalstīs lēmumus par kompensāciju kriminālprocesos pieņem reti⁴⁷. Turklāt, pat ja kriminālprocesā pieņem spriedumu par to, ka cietušajam ir jāsaņem kompensācija no vainīgā, cietušais to bieži vien nesaņem, jo ir sarežģīti panākt, lai likumpārkāpējs kompensāciju samaksātu. Tā kā kriminālprocesā pieņemtu lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja nav iespējams sekmīgi īstenot, cietušajiem nākas iesaistīties apgrūtinātos un ilgstošos civilprocesos. Iespējams, tiem vajadzēs arī pieteikties valsts kompensācijai saskaņā ar valsts noteikumiem par valsts kompensāciju⁴⁸. Minētā problēma ir aktuāla gan iekšzemes lietās, gan pārrobežu lietās.

Lai atvieglotu cietušajiem kompensācijas saņemšanu no likumpārkāpēja, pārskatītā direktīva ierosina piešķirt cietušajiem **tiesības saņemt lēmumu par kompensāciju no**

⁴⁴ Vismaz astoņās dalībvalstīs — CY, EE, EL, FR, IE, MT, NL, RO.

⁴⁵ Trīspadsmit dalībvalstīs cietušo rīcībā nav pienācīgu tiesiskās aizsardzības līdzekļu, lai apstrīdētu lēmumus, kuri tieši attiecas uz tiem (BE, DE, FR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, RO, SE, SK). Lielākoties tas ir saistīts ar to, ka cietušajiem nav procesa dalībnieka juridiskā statusa.

⁴⁶ Vairums apspriešanās iesaistīto ieinteresēto personu uzskata, ka cietušo tiesības saņemt kompensāciju no likumpārkāpēja nav sekmīgi īstenojamas un būtu jāstiprina.

⁴⁷ Sk. jo īpaši tiesnešu praksi Čehijā, Slovākijā un Austrijā.

⁴⁸ Padomes Direktīva 2004/80/EK (2004. gada 29. aprīlis) par kompensāciju noziegumos cietušajiem nosaka, ka dalībvalstīm jānodrošina kompensācijas saņemšana vardarbīgos un tīšos noziegumos cietušajiem, tajā skaitā arī pārrobežu lietās. Kompensācijas saņemšanas nosacījumus nosaka valsts procedūras.

likumpārkāpēja vienīgi kriminālprocesa gaitā. Tāpēc ir jāsvīturo pašreizējais izņēmums Cietušo tiesību direktīvas 16. pantā, kas ļauj šādu lēmumu pieņemt citā juridiskā procesā, ja to paredz valsts tiesību akti. Turklāt Komisija ierosina noteikt, ka **dalībvalstīm ir obligāti jāizmaksā cietušajam kompensācija, kas tam pienākas no likumpārkāpēja,** tūlīt pēc sprieduma pieņemšanas un pēc tam jāpieprasa no likumpārkāpēja atlīdzināt tām kompensācijas summu (**jaunais 16. panta 2. punkts**).

Paredzams, ka šie ierosinājumi ievērojami uzlabos cietušo tiesību standartus attiecībā uz kompensācijas saņemšanu no likumpārkāpēja iekšzemes un pārrobežu lietās. Atvieglojot kompensācijas saņemšanu, daudz retāki kļūs gadījumi, kas cietušie pieprasa valsts kompensāciju. Tā notiks, jo valsts kompensācijas lielākoties piešķir vienīgi tad, ja cietušie nav saņēmuši kompensāciju no likumpārkāpēja.

e) Noteikumi par cietušo aizsardzības pasākumu labāku saskaņošanu ar to vajadzībām, lai garantētu neaizsargātu cietušo drošību (22. un 23. pants)

Cietušo tiesību direktīvas 22. pants nosaka, ka cietušajiem ir tiesības laikus saņemt individuālu novērtējumu par aizsardzības vajadzību. Novērtējuma nolūks ir noteikt, vai cietušais ir kādā veidā īpaši neaizsargāts pret sekundāru viktimizāciju (kriminālprocesa radīts kaitējums) un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un/vai atriebību (likumpārkāpēja radīts kaitējums), lai varētu piemērot pienācīgus aizsardzības pasākumus. Aizsardzības pasākumus nosaka Cietušo tiesību direktīvas 23. pants. **Individuālā novērtējuma nosacījumus nosaka valsts tiesību akti.** Saskaņā ar izvērtējumu tiesības uz individuālu novērtējumu ir viens no Cietušo tiesību direktīvas nozīmīgākajiem sasniegumiem. Tomēr praksē novērtējuma kvalitāti bieži ietekmē trīs konstatētās nepilnības:

- novērtējumu procedūras laikā veic novēloti;
- tajā **neiesaista psihologus un cietušo atbalsta dienestus**, kam ir zināšanas par to, kā novērtēt katra cietušā psiholoģisko stāvokli;
- tajā **nepievērš pienācīgu uzmanību riskiem, ko rada likumpārkāpējs**, kura rīcībā var būt ieroči vai kurš var pārmērīgi lietot narkotikas vai alkoholu.

Cietušo vajadzību individuālais novērtējums jāveic pareizi, lai nodrošinātu cietušajiem pienācīgu aizsardzību. Ja novērtējumus neveic, cietušie nevar izmantot Cietušo tiesību direktīvas 23. pantā paredzētos īpašos aizsardzības pasākumus. Tie ietver īpašus iztaujāšanas paņēmienus, izvairīšanos no vizuāla kontakta ar likumpārkāpēju un atteikšanos no prasības par klātbūtni tiesas zālē. Taču tie neietver pasākumus fiziskai aizsardzībai no likumpārkāpēja (piemēram, aizsardzības rīkojumus), lai arī cietušo tiesības uz aizsardzību saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvu paredz aizsardzību gan pret sekundāru, gan pret atkārtotu viktimizāciju. Izvērtējums un apspriešanās liecina, ka valsts tiesību akti un prakse nav novērsuši šo nepilnību Cietušo tiesību direktīvā. Izvērtējuma gaitā daudzas apspriešanās iesaistītās ieinteresētās personas norādīja, ka **cietušo tiesības uz aizsardzību nav plaši pieejamas un būtu jāstiprina.**

Pārskatītā direktīva ietver mērķtiecīgus grozījumus attiecībā uz cietušo vajadzību individuālo novērtējumu (konkrēti grozot esošo 22. pantu), papildinot to ar tālāk minēto:

- novērtējumu veic, kad cietušais pirmo reizi sazinās ar kompetentajām iestādēm;
- piesaista atbalsta dienestus, tiesībaizsardzības iestādes un tiesu iestādes — praktiskos pasākumus šādas sadarbības izveidošanai dalībvalstīs noteiks protokoli, ko izstrādās saskaņā ar jauno 26.a pantu;

- izvērtē riskus, ko var radīt vainīgais (piemēram, vai tas pārmērīgi lieto alkoholu, vai arī tā rīcībā ir ieroči);
- papildus novērtē individuālās vajadzības pēc atbalsta.

Turklāt pārskatītā direktīva **stiprinās aizsardzības pasākumu**, piemēram, aizsardzības rīkojumu, **izmantošanu cietušo fiziskai aizsardzībai**, papildus īpašajiem aizsardzības pasākumiem, kuri patlaban ir uzskaitīti Cietušo tiesību direktīvas 23. pantā, paredzot arī fiziskās aizsardzības pasākumus. Šis priekšlikums veicinās labāku informētību par valstī pieejamajiem aizsardzības pasākumiem, arī aizsardzības rīkojumiem. Tā mērķis ir arī vienkāršot esošo kārtību, kādā piemēro minētos pasākumus.

Kopumā pārskatītajā direktīvā ierosinātie pasākumi, lai padarītu individuālo novērtējumu mērķtiecīgāku, sniegs ieguvumus visiem cietušajiem, jo tie nodrošinās vajadzības pēc aizsardzības pasākumiem rūpīgu vērtēšanu. Priekšlikuma mērķis ir arī atvieglot Eiropas aizsardzības rīkojumu savstarpēju atzīšanu, uzlabojot to piemērošanu valsts līmenī.

f) Elektroniskās saziņas izmantošana (26.b pants)

Kopš direktīvas pieņemšanas tehnoloģijas ir ievērojami attīstījušās (**digitalizācija**). Eiropas Savienībā cietušie joprojām nevar izmantot jauno tehnoloģiju sniegtās iespējas, jo nav pieejami piemēroti digitālie rīki, kas uzlabotu to piekļuvi tiesu sistēmai un ļautu, piemēram, ziņot par noziegumu tiešsaistē vai saņemt piekļuvi cietušo lietām tiešsaistē⁴⁹.

Lai novērstu konstatētās nepilnības, Komisija ierosina pasākumus par elektronisko sakaru izmantošanu (**jaunais 26.b pants**). Konkrētāk, dalībvalstīm noteiks pienākumu nodrošināt, ka cietušajiem ir iespēja īstenot savas tiesības uz piekļuvi informācijai un tiesu sistēmai, izmantojot elektroniskos sakarus. Ierosinātie priekšlikumi saskan ar Komisijas politiku digitalizācijas jomā, arī tās priekšlikumu par tiesu sistēmas digitalizāciju.

g) Cietušo ar invaliditāti tiesības (26.c pants)

Izvērtējums parādīja, ka personas ar invaliditāti joprojām nevar pilnā mērā īstenot savas tiesības kā noziegumos cietušie. Pēdējos desmit gados kopš Cietušo tiesību direktīvas pieņemšanas ir daudz paveikts, lai panāktu, ka personām ar invaliditāti produkti un pakalpojumi kļūtu pieejamāki. Proti, 2019. gadā Komisija pieņēma Direktīvu 2019/882/ES par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām⁵⁰. Pārskatot Cietušo tiesību direktīvu, Komisija atzīst šīs pārmaiņas un ierosina atvieglot cietušajiem ar invaliditāti piekļuvi tiesu sistēmai. Komisija ierosina pievienot īpašu transversālu noteikumu par cietušo ar invaliditāti tiesībām, lai nodrošinātu, ka pakalpojumi un aizsardzības pasākumi ir tiem piekļūstami un ka digitālās saziņas līdzekļi atbilst prasībām Direktīvas par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām I pielikumā (jaunais 26.c pants).

h) Cietušo tiesības uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem (26.d pants)

Patlaban Cietušo tiesību direktīvā nav noteikuma par tiesiskajiem aizsardzības līdzekļiem, ko var izmantot noziegumos cietušie, ja ir pārkāptas šajā direktīvā noteiktās to tiesības. Šādas tiesības izriet no ES tiesību aktu efektivitātes principa, kurš nosaka, ka dalībvalstīm ir jāievieš pienācīgi un iedarbīgi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ja tiek pārkāptas ES tiesību aktos noteiktās privātpersonu tiesības. *FRA* ziņojumos ir uzsvērts, ka šāda noteikuma nav un ka to ir

⁴⁹ Sk. Komisijas priekšlikuma par tiesu sistēmu digitalizāciju pievienoto ietekmes novērtējumu (SWD(2021) 392 final).

⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/882 (2019. gada 17. aprīlis) par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām.

jāievieš. Turklāt 2023. gada martā Eiropas Padome pieņēma ieteikumu par noziegumos cietušo tiesībām un pakalpojumiem un atbalstu noziegumos cietušajiem⁵¹, kas paredz cietušo tiesības uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.

Lai atrisinātu šo problēmu, Komisija ierosina jaunā 26.d pantā pievienot noteikumu par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, ko cietušie var izmantot, ja ir pārkāptas šajā direktīvā noteiktās to tiesības. Minētais noteikums atspoguļo līdzīgus noteikumus, kas ir iekļauti ES noteikumos par aizdomās turēto un apsūdzēto tiesībām. Tas novērš esošo nepilnību un nodrošina nepieciešamo līdzsvaru starp aizdomās turēto un apsūdzēto tiesībām un cietušo tiesībām.

i) Īpaši pienākumi attiecībā uz vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem (27.a pants)

Komisija ierosina ieviest noteikumu, kas skaidro saistību starp priekšlikumu Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšanai un priekšlikumu tiesību aktam par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu. Saskaņā ar šo noteikumu dalībvalstīm ir jāīsteno Cietušo tiesību direktīvā paredzētie pasākumi neatkarīgi no otrajā priekšlikumā noteiktajiem pienākumiem. Minētā noteikuma mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstis noteikti un pilnībā transponē abas direktīvas un pievērš īpašu uzmanību tam, lai transponētu konkrētākos noteikumus par vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem. Abos priekšlikumos paredzētos priekšlikumus piemēros vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem.

j) Prasība vākt datus par cietušo tiesībām reizi trijos gados (28. pants)

Direktīvas 28. pants nosaka, ka dalībvalstīm reizi trijos gados jānosūta Komisijai dati par to, kā cietušie piekļūva Cietušo tiesību direktīvā noteiktajām tiesībām.

Tomēr direktīvas izvērtējumā konstatēja, ka datu vākšanā joprojām ir būtiskas nepilnības. Konkrētāk, dalībvalstu savāktie dati nav visaptveroši un bieži vien nav salīdzināmi. Tāpēc Komisija ierosina, grozot 28. pantu, noteikt prasību dalībvalstīm izveidot sistēmu, lai vāktu, sagatavotu un izplatītu statistikas datus par noziegumos cietušajiem. Tādos statistikas datos jāietver dati, kas ir būtiski valsts procedūru piemērošanai noziegumos cietušajiem, tajā skaitā vismaz šādu rādītāju kopums: ziņoto noziegumu skaits un veids, cietušo vecums un dzimums. Datus jāiekļauj arī informācija par to, kā cietušie piekļūva pašreizējā direktīvā noteiktajām tiesībām.

Komisija atbalstīs dalībvalstis datu vākšanā, tajā skaitā izstrādājot kopīgus standartus, datu sadalīšanas un ziņošanas formātus. Dalībvalstīm jānosūta dati Komisijai (*Eurostat*) reizi trijos gados. Priekšlikums par Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšanu arī atzīst Pamattiesību aģentūras darba līdzšinējo nozīmību, palīdzot Komisijai un dalībvalstīm vākt un analizēt datus par to, kā cietušie piekļūva direktīvā noteiktajām to tiesībām pēdējos desmit gados kopš direktīvas pieņemšanas. Noteikumu par datu vākšanu papildināja ar Pamattiesību aģentūras funkcijām nolūkā nodrošināt, ka aģentūra arī turpmāk darbosies sekmīgi un palīdzēs Komisijai un dalībvalstīm pildīt šo uzdevumu.

Minētā pasākuma mērķis ir uzlabot datus par noziegumos cietušajiem, lai tie būtu pilnīgāki, saskaņotāki un salīdzināmāki dažādos atsauces periodos un dalībvalstīs. Tas arī uzlabos datu vākšanu ES līmenī. Lai pārāk nenoslogotu dalībvalstis ar datu vākšanu, dati būs jānosūta Komisijai (*Eurostat*) reizi trijos gados.

⁵¹ Ministru komitejas 2023. gada 15. martā pieņemtais Ieteikums Eiropas Padomes dalībvalstīm par noziegumos cietušo tiesībām un pakalpojumiem un atbalstu noziegumos cietušajiem, CM/Rec (2023)2.

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,

ar kuru groza Direktīvu 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 82. panta 2. punkta c) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu⁵²,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu⁵³,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,

tā kā:

1. Savienība ir pieņēmusi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2012/29/ES⁵⁴, lai nodrošinātu, ka noziegumos cietušie saņem atbilstošu informāciju, atbalstu un aizsardzību un var piedalīties kriminālprocesā.
2. Komisija ir izvērtējusi to, kā cietušie piekļūst savām tiesībām, kuras tiem piešķir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES, un publicējusi iegūtos rezultātus izvērtējuma ziņojumā⁵⁵. Izvērtējums rāda, ka Direktīva 2012/29/ES lielā mērā sniedza gaidītos ieguvumus un tai bija pozitīva ietekme uz cietušo tiesībām, tomēr konkrētas problēmas saistībā ar direktīvā paredzētajām cietušo tiesībām vēl nav novērstas. Dažas no konstatētajām nepilnībām ir nepietiekama iespēja izmantot cietušo tiesības saņemt informāciju, atbalstu un aizsardzību saskaņā ar katra cietušā individuālajām vajadzībām, piedalīties kriminālprocesā un kriminālprocesa gaitā saņemt lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2012/29/ES pārskatīja, lai novērstu tās izvērtējumā un virknē apspriešanos konstatētās nepilnības.
3. Lai cietušie varētu īstenot savas tiesības raiti un izmantojot mūsdienīgus līdzekļus, dalībvalstīm būtu jāsniedz tiem iespēja sazināties ar kompetentajām valsts iestādēm elektroniski. Cietušajiem vajadzētu būt iespējai izmantot elektroniskus rīkus, lai

⁵² OV C (.), (.), (.) lpp.

⁵³ OV C (.), (.), (.) lpp.

⁵⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (OV L 315, 14.11.2012., 57. lpp.).

⁵⁵ Komisijas dienestu darba dokuments "Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīvas 2012/29/ES izvērtējums" (SWD/2022/0179 final).

saņemt informāciju par savām tiesībām un savu lietu, ziņotu par noziegumiem un citos gadījumos sazinātos ar kompetentajām iestādēm un atbalsta dienestiem, izmantojot sakaru un informācijas tehnoloģijas. Cietušajiem vajadzētu būt iespējai izvēlēties saziņas metodi, un dalībvalstīm būtu jānodrošina šādas sakaru un informācijas tehnoloģijas kā alternatīva saziņas standarta metodēm, taču neaizstājot tās pilnībā.

4. Lai nodrošinātu visaptverošus saziņas kanālus, ņemot vērā cietušo dažādās vajadzības saistībā ar to tiesībām saņemt informāciju, visiem cietušajiem neatkarīgi no to atrašanās vietas ES un nozieguma apstākļiem vajadzētu būt iespējai sazināties ar cietušo palīdzības dienestiem, izmantojot ES mēroga tālruņa numuru 116006 vai īpašas tīmekļa vietnes. Vēršoties šādos palīdzības dienestos, cietušajiem būtu jāsaņem informācija par savām tiesībām, emocionālais atbalsts un vajadzības gadījumā arī norādījumi par sazināšanos ar policiju vai citiem dienestiem, arī citiem specializētiem palīdzības dienestiem. Šādiem palīdzības dienestiem arī būtu jānosūta cietušie uz citiem specializētiem palīdzības dienestiem, kas ir minēti Komisijas Lēmumā 116/2007/EK⁵⁶, piemēram, palīdzības dienestiem, kuri izmanto saskaņotos tālruņa numurus 116111 (palīdzība bērniem), 116000 (pazudušie bērni) un 116116 (vardarbība dzimuma dēļ).
5. Vispārējam cietušo palīdzības dienestam nebūtu jāietekmē īpašo un specializēto palīdzības dienestu darbība, piemēram, tādu, kas sniedz palīdzību bērniem vai vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem, kā to paredz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) .../...⁵⁷ [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*]. Vispārējiem cietušo palīdzības dienestiem būtu jādarbojas papildus specializētajiem palīdzības dienestiem.
6. Ziņošanu par noziegumiem Savienībā būtu jāuzlabo, lai cīnītos pret nesodāmību, novērstu atkārtotu viktimizāciju un uzlabotu sabiedrisko drošību. Pret sabiedrības vienaldzīgo attieksmi pret noziegumiem ir jācīnās, mudinot nozieguma lieciniekus ziņot par noziegumiem un palīdzēt cietušajiem, kā arī izveidojot drošu vidi, kurā cietušie var ziņot par noziegumu. Ja cietušie ir neatbilstīgi migranti Savienībā, droša vide ziņošanai par noziegumiem mazinās to bailes, ka pēc sazināšanās ar tiesībsargāšanas iestādēm sāks atgriešanas procedūru. Personas datus par cietušajiem, kas ir neatbilstīgi migranti Savienībā, nebūtu jāpārsūta kompetentajām migrācijas iestādēm, kamēr nav pabeigts vismaz pirmais individuālais novērtējums, ko jāveic saskaņā ar Direktīvas 2012/29/ES 22. pantu. Ziņošana par noziegumu un dalība kriminālprocesā saskaņā ar Direktīvu 2012/29/ES nerada nekādas tiesības attiecībā uz cietušā uzturēšanās statusu, kā arī nav iemesls apturēt lēmuma pieņemšanu par uzturēšanās statusu. Visiem neaizsargātajiem cietušajiem, piemēram, cietušajiem bērniem vai ieslodzījumā esošajiem cietušajiem, vai cietušajiem, kas ir pakļauti iebiedēšanai vai citādi atkarīgi no likumpārkāpēja, vai cietušajiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, vajadzētu būt iespējai ziņot par noziegumiem apstākļos, kas ir piemēroti to konkrētajai situācijai, un saskaņā ar īpaši šim nolūkam izstrādātiem protokoliem.

⁵⁶ Komisijas Lēmums 116/2007/EK (2007. gada 15. februāris) par valsts numuru sērijas, kas sākas ar "116", rezervēšanu saskaņotajiem numuriem, kuri paredzēti saskaņotajiem pakalpojumiem ar sociālo vērtību (OV L 049, 17.2.2007., 30. lpp.).

⁵⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) .../... par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu (OV ...).

7. Mērķtiecīgiem un integrētiem atbalsta pakalpojumiem vajadzētu būt pieejamiem plašam lokam cietušo ar īpašām vajadzībām. Tie var būt ne tikai seksuālā vardarbībā, vardarbībā dzimuma dēļ un vardarbībā ģimenē cietušie, bet arī tie, kas ir cietuši no cilvēku tirdzniecības, organizētās noziedzības, ekspluatācijas, naida motivēta nozieguma, terorisma un vissmagākajiem starptautiskajiem noziegumiem, kā arī cietušie ar invaliditāti. Nolūkā novērst novērtējumā konstatētās nepilnības dalībvalstīm būtu jāizstrādā īpaši protokoli speciālistu atbalsta dienestu darba organizēšanai, lai visaptveroši risinātu dažādās vajadzības, kādas var būt cietušajiem ar īpašām vajadzībām. Šādus protokolus būtu jāizstrādā, nodrošinot koordināciju un sadarbību starp tiesībsargsardzības iestādēm, prokuratūrām, tiesnešiem, aizturēšanas iestādēm, atjaunojošās justīcijas dienestiem un cietušo atbalsta dienestiem.
8. Lai novērstu nopietnās sekas, ko rada viktimizācija bērībā un kas var negatīvi ietekmēt visu cietušā dzīvi, ir būtiski nodrošināt, ka visi cietušie bērni saņem augstākā līmeņa standartam atbilstošu atbalstu un aizsardzību. Visneaizsargātākajiem cietušajiem bērniem, tajā skaitā bērniem, kuri ir cietuši no seksuālas vardarbības vai cilvēku tirdzniecības vai kurus citādi ir smagi iespaidojis noziegums, ņemot vērā tā smaguma pakāpi vai konkrētos apstākļus, būtu jāsaņem mērķtiecīgi un integrēti atbalsta un aizsardzības pakalpojumi, kuri paredz, ka tiesu un sociālos pakalpojumus, izmantojot saskaņotu un kopīgu pieeju, nodrošina vienā ēkā. Šādus pakalpojumus būtu jānodrošina īpašās telpās. Rūpējoties par cietušā bērna iedarbīgu aizsardzību lietās, kur noziegumā ir iesaistīta persona, kam ir vecāku atbildība, vai pastāv interešu konflikts starp bērnu un personu, kam ir vecāku atbildība, pievienoja noteikumu, lai nodrošinātu, ka tādās situācijās kā, piemēram, ziņošana par noziegumu, ārsta vai krimināleksperta veikta iztaujāšana, nosūtīšana atbalsta pakalpojumu vai psiholoģiskā atbalsta saņemšanai u. c., šādi rīcībai nav nepieciešama piekrišana no personas, kam ir vecāku atbildība, bet vienmēr ir jāņem vērā bērna intereses.
9. Lai cietušie pārliecinātos par taisnīgu tiesu un spētu aizstāvēt savas intereses, ir svarīga to klātbūtne tiesā un iespēja aktīvi piedalīties kriminālprocesā. Tāpēc, ja šajā direktīvā paredzētās cietušo tiesības ir pārkāptas, Savienībā visiem cietušajiem neatkarīgi no to statusa kriminālprocesā, ko nosaka valsts tiesību akti, vajadzētu būt valsts tiesību aktos noteiktām tiesībām uz iedarbīgiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Turklāt Savienībā visiem cietušajiem neatkarīgi no to statusa kriminālprocesā vajadzētu būt tiesībām pieprasīt tādu tiesas procesa gaitā pieņemto lēmumu pārskatīšanu, kuri tieši attiecas uz cietušo. Par tādiem lēmumiem būtu jāuzskata vismaz lēmumi par mutisko tulkošanu tiesas sēdēs un lēmumi par īpašiem aizsardzības pasākumiem, kas ir pieejami cietušajiem ar īpašām vajadzībām. Procesuālos noteikumus, saskaņā ar kuriem cietušie var pieprasīt pārskatīt minētos lēmumus, ko pieņēma tiesas procesa gaitā, būtu jānosaka valsts tiesību aktos, kuros būtu jānosaka nepieciešamās garantijas, lai nepieļautu kriminālprocesa pārmērīgu ieilgšanu šādas pārskatīšanas iespējas dēļ.
10. Visu cietušo novērtējumi būtu jāveic laikus, pienācīgi, efektīvi un samērīgi. Ir būtiski nodrošināt, ka cietušie saņem to individuālajām vajadzībām atbilstošu atbalstu un aizsardzību. Individuālo novērtējumu, lai noteiktu cietušā vajadzības pēc atbalsta un aizsardzības būtu jāveic posmos. Pirmajā posmā visus cietušos būtu jāvērtē no pirmā brīža saziņā ar kompetentajām iestādēm, lai nodrošinātu, ka visneaizsargātākos cietušos konstatē jau procesa sākumā. Turpmākajos posmos cietušos, kam ir vajadzīgs padziļināts novērtējums, būtu jāvērtē cietušo atbalsta dienestiem, tajā skaitā psihologiem. Minētie dienesti novērtēs cietušā stāvokli vislabāk. Individuālajā novērtējumā būtu jāņem vērā arī apstākļi, kas attiecas uz vainīgo — vainīgais jau

iepriekš var būt rīkojies vardarbīgi, tam var būt ierocis, vai arī tas pārmērīgi lieto narkotikas un tāpēc rada lielāku risku cietušajam. Cietušā vajadzību individuālajā novērtējumā būtu jāvērtē ne vien cietušā vajadzības pēc aizsardzības, bet arī vajadzības pēc atbalsta. Ir būtiski konstatēt cietušos, kuriem ir vajadzīgs īpašs atbalsts, lai nodrošinātu mērķtiecīgu atbalstu, piemēram, ilgstošu bezmaksas psiholoģisku palīdzību, tiem, kam tā ir vajadzīga.

11. Ja pēc padziļinātā novērtējuma, kurā vērtē cietušā vajadzību pēc aizsardzības, konstatē, ka cietušajam ir vajadzīga fiziska aizsardzība, to būtu jānodrošina cietušā konkrētajai situācijai pielāgotā veidā. Starp tādiem pasākumiem vajadzētu būt tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku klātbūtnei vai nošķiršanai no likumpārkāpēja, pamatojoties uz valsts izsniegtu aizsardzības rīkojumu. Šādus pasākumus var noteikt krimināltiesiskā, administratīvā vai civiltiesiskā kārtā.
12. Visiem cietušajiem vajadzētu būt iespējai saņemt lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja kriminālprocesa gaitā, lai tiem nebūtu jāiesaistās vairākos atsevišķos, apgrūtinātos un ilgstošos civilprocesos. Visiem cietušajiem vajadzētu būt iespējai izmantot valsts kompensācijas sistēmas, kas paredz, ka pēc lēmuma pieņemšanas par kompensāciju no likumpārkāpēja kriminālprocesa noslēgumā cietušie nekavējoties saņem kompensāciju no valsts. Valstij vajadzētu būt iespējai vēlāk atgūt kompensācijas summu no likumpārkāpēja. Šāda pieeja kompensāciju izmaksai pasargā cietušos no sekundāras viktimizācijas riska, jo tādā gadījumā tiem nav jākontaktējas ar likumpārkāpējiem, lai saņemtu kompensāciju. Tāda atvieglota piekļuve kompensācijai no likumpārkāpēja kriminālprocesā neietekmē dalībvalstu pienākumu nodrošināt sistēmu, kas paredz kompensāciju piešķiršanu tiem, kuri attiecīgās dalībvalsts teritorijā ir cietuši no tīšiem vardarbīgiem noziegumiem, un kas garantē cietušajiem taisnīgu un samērīgu kompensāciju saskaņā ar Padomes Direktīvu 2004/80/EK⁵⁸.
13. Cietušie nevar faktiski izmantot savas tiesības uz informāciju, atbalstu un aizsardzību atbilstoši to individuālajām vajadzībām, ja valsts tiesu sistēmā nav sadarbības un koordinācijas starp struktūrām, kuras kontaktējas ar cietušajiem. Iztrūkstot ciešai sadarbībai un koordinācijai starp valsts tiesībaizsardzības iestādēm, prokuratūru, tiesu iestādēm, atjaunojošās justīcijas dienestiem, kompensāciju izmaksas iestādēm un cietušo atbalsta dienestiem, cietušajiem ir grūti faktiski īstenot Direktīvā 2012/29/ES noteiktās tiesības. Šādā sadarbībā un koordinācijā ir aicinātas iesaistīties arī citas iestādes, piemēram, veselības aprūpes, izglītības un sociālo pakalpojumu dienesti. Jo īpaši tas attiecas uz cietušajiem bērniem.
14. Valsts protokoli ir būtiski, lai nodrošinātu, ka cietušie saņem informāciju par savām tiesībām un lietu un tiem veic pienācīgu novērtējumu, jo tādējādi tie varēs saņemt atbalstu un aizsardzību, kas atbilst katra cietušā individuālajām vajadzībām, kuras ar laiku var mainīties. Protokolu izveidei būtu jāizmanto leģislatīvi pasākumi veidā, kas vislabāk atbilst valsts tiesiskajai kārtībai un tiesu sistēmas organizācijai dalībvalstīs. Tiem būtu jāreglamentē darbības informācijas sniegšanai cietušajiem, jāatvieglo visneaizsargātākajiem cietušajiem, tajā skaitā ieslodzījumā esošiem cietušajiem, ziņošana par noziegumiem un arī cietušo vajadzību individuālais novērtējums. Leģislatīvajos pasākumos, ar ko izveido protokolus, būtu jānorāda datu apstrādei nepieciešamie būtiski elementi, tajā skaitā personas datu saņēmēji un protokolu

⁵⁸ Padomes Direktīva 2004/80/EK (2004. gada 29. aprīlis) par kompensāciju noziegumos cietušajiem (OV L 261, 6.8.2004., 15. lpp.).

īstenošanas gaitā apstrādājamo datu kategorijas. Protokoliem būtu jāsniedz vispārīgi norādījumi par to, kā visaptverošā veidā īstenot Direktīvā 2012/29/ES paredzētos pakalpojumus un darbības, taču neminot konkrētas atsevišķas lietas.

15. Lai nodrošinātu Direktīvā 2012/29/ES paredzēto pasākumu faktisku īstenošanu, dalībvalstīm būtu jāpiešķir šim nolūkam pietiekami cilvēkresursi un finanšu resursi. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš cietušo palīdzības dienestu izveidei, speciālistu atbalsta pakalpojumu raitas norises nodrošināšanai un individuālajam novērtējumam, lai noteiktu cietušajam vajadzīgo atbalstu un aizsardzību, arī gadījumos, kad šos pakalpojumus sniedz nevalstiskās organizācijas.
16. Savienība un dalībvalstis ir pievienojušās ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām⁵⁹, un tām ir saistoši konvencijā noteiktie pienākumi, kas ietilpst to attiecīgajā kompetencē. Minētās konvencijas 13. pants nosaka, ka konvencijas dalībvalstīm jānodrošina faktiskā tiesas pieejamība personām ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem, tātad tām ir jānodrošina piekļūstamība un saprātīgi pielāgojumi, kas ļauj cietušajiem ar invaliditāti īstenot cietušo tiesības vienlīdzīgi ar citiem. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/882⁶⁰ I pielikumā norādītās piekļūstamības prasības var atvieglot minētās konvencijas īstenošanu un nodrošināt Direktīvā 2012/29/ES noteikto cietušo tiesību piekļūstamību cietušajiem ar invaliditāti.
17. *Eurojust* būtu jānodrošina ar cietušo tiesībām saistītu pieprasījumu pienācīga izskatīšana atbilstoši tās pilnvarām saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2018/1727⁶¹.
18. Lai nodrošinātu pilnīgas zināšanas par noziegumos cietušo tiesībām Savienībā ir būtiski vākt precīzus un saskaņotus datus un savlaicīgi publicēt savāktos datus un statistiku. Prasības ieviešana dalībvalstīm saskaņotā veidā vākt un reizi trijos gados ziņot Komisijai datus par valsts procedūru piemērošanu noziegumos cietušajiem ir uzskatāma par nozīmīgu soli, kas nodrošinās datus balstītu politiku un stratēģiju pieņemšanu. Pamattiesību aģentūrai būtu jāturpina palīdzēt Eiropas Komisijai un dalībvalstīm vākt, sagatavot un publicēt statistikas datus par noziegumos cietušajiem, kā arī ziņot par to, kā cietušie piekļuva direktīvā noteiktajām tiesībām.
19. Savienības tiesību aktu efektivitātes princips paredz, ka dalībvalstis ievieš pienācīgus un iedarbīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus gadījumiem, kad ir pārkāptas tiesības, ko personām piešķir Savienības tiesību akti. Gadījumos, kad direktīvā 2012/29/ES noteikto tiesību īstenošanu kavē vai liedz tās īstenot pilnībā vai daļēji, vajadzētu būt pieejamiem iedarbīgiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.
20. Tā kā dalībvalstis nespēj pietiekamā mērā sasniegt šīs direktīvas mērķus, jo tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās ir jāatvieglo, nodrošinot pārlicību par vienlīdzīgu piekļuvi cietušo tiesībām neatkarīgi no tā, kurā vietā ES teritorijā tika izdarīts noziegums, bet plānoto pasākumu mēroga un ietekmes dēļ šos mērķus varētu labāk sasniegt ES līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā

⁵⁹ OV L 23, 27.1.2010., 37. lpp.

⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/882 (2019. gada 17. aprīlis) par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām (OV L 151, 7.6.2019., 70. lpp.).

⁶¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1727 (2018. gada 14. novembris) par Eiropas Savienības Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) un ar ko aizstāj un atceļ Padomes Lēmumu 2002/187/TI (OV L 295, 21.11.2018., 138. lpp.).

noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi tās mērķu sasniegšanai.

21. Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 22 par Dānijas nostāju, kas ir pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, Dānija nepiedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un Dānijai šī direktīva nav saistoša un nav jāpiemēro.
22. [Saskaņā ar 3. pantu un 4.a panta 1. punktu Protokolā Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas ir pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, Īrija [ar ... vēstuli] ir paziņojusi, ka vēlas piedalīties šīs direktīvas pieņemšanā un piemērošanā.]
VAI
[Saskaņā ar 1. un 2. pantu un 4.a panta 1. punktu Protokolā Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas ir pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, un neskarot minētā protokola 4. pantu, Īrija nepiedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un šī direktīva tai nav saistoša un nav jāpiemēro.]
23. Notika apspriešanās ar Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāju saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1725⁶² 42. panta 1. punktu, un tas sniedza atzinumu [2023. gada XX. XX]⁶³.
24. Tāpēc Direktīva 2012/29/ES būtu attiecīgi jāgroza,
IR PIENĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

1. pants

Direktīvu 2012/29/ES groza šādi:

1. iekļauj šādu pantu:

“3.a pants

Cietušo palīdzības dienests

1. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai izveidotu viegli pieejamus, lietotājdraudzīgus, bezmaksas un konfidenciālus cietušo palīdzības dienestus, kuri:
 - a) sniedz cietušajiem 4. panta 1. punktā minēto informāciju;
 - b) piedāvā emocionālo atbalstu;
 - c) vajadzības gadījumā nosūta cietušos uz specializēta atbalsta dienestiem un/vai specializētas palīdzības dienestiem.

⁶² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1725 (2018. gada 23. oktobris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK (OV L 295, 21.11.2018., 39. lpp.).

⁶³ [PB: ievietot zemsvītras piezīmi, tiklīdz ir zināms datums].

2. Dalībvalstis nodrošina, ka šā panta 1. punktā minētie palīdzības dienesti darbojas, izmantojot ES saskaņotajam numuram “116006” pieslēgtu palīdzības tālruni un citas informācijas un sakaru tehnoloģijas, arī tīmekļa vietnes.
3. Dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu šā panta 1. un 2. punktā minēto pakalpojumu pieejamību citās valodās, tajā skaitā vismaz konkrētajā dalībvalstī visplašāk lietotajās valodās.
4. Palīdzības dienestus var izveidot valsts vai nevalstiskas organizācijas, un tās var būt veidotas uz profesionāliem vai brīvprātīgiem pamatiem.”;
2. direktīvā iekļauj šādu 5.a pantu:

“5.a pants

Ziņošana par noziegumu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie var ziņot kompetentajām iestādēm par noziedzīgiem nodarījumiem, izmantojot viegli pieejamas, lietotājdraudzīgas informācijas un sakaru tehnoloģijas. Ja tas ir reāli iespējams, minēto iespēju izmanto arī pierādījumu iesniegšanai.
2. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai pamudinātu ikvienu, kurš ir uzzinājis par notikušu noziedzīgu nodarījumu vai kurš labticīgi uzskata, ka ir pamats aizdomām par to, ka ir izdarīts noziedzīgs nodarījums vai ir iespējama turpmāka vardarbīga rīcība, ziņot par to kompetentajām iestādēm.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie var faktiski ziņot par noziegumiem, kas ir izdarīti ieslodzījuma vietās. Ieslodzījuma vietas ir ne vien cietumi, aizturēšanas centri un aizturēšanas kameras aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, bet arī īpašas aizturēšanas telpas personām, kas lūdz starptautisko aizsardzību, un pirmsizraidīšanas aizturēšanas centri, kā arī izmitināšanas centri, kuros uzturas personas, kas ir lūgušas vai saņēmušas starptautisko aizsardzību.
4. Ja par noziedzīgiem nodarījumiem ziņo bērni, dalībvalstis nodrošina, ka ziņošanas procedūras ir drošas, konfidenciālas, izstrādātas un piekļūstamas bērniem draudzīgā veidā, un tajās izmanto bērnu vecumam un briedumam atbilstošu valodu.
5. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentajām iestādēm, kuras kontaktējas ar cietušo, ir aizliegts pārsūtīt kompetentajām migrācijas iestādēm personas datus par cietušā uzturēšanās statusu, kamēr nav pabeigts vismaz 22. pantā minētais individuālais novērtējums.”;
3. direktīvas 8. pantu groza šādi:
 - a) panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

“2. Dalībvalstis nodrošina, ka attiecīgie vispārējā vai specializētā atbalsta dienesti sazinās ar cietušajiem, ja 22. pantā minētajā novērtējumā konstatē vajadzību pēc atbalsta un ja cietušais piekrīt, ka atbalsta dienesti ar to sazināsies, vai ja cietušais lūdz atbalstu.”;
 - b) pantam pievieno šādu daļu:

“6. Cietušo atbalsta dienesti turpina darbu arī krīzes situācijās, piemēram, veselības krīzēs, plašas migrācijas situācijās vai citās ārkārtas situācijās.”;
4. direktīvas 9. pantu groza šādi:

a) panta 1. punkta c) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“c) emocionālu un, ja pieejams, psiholoģisku atbalstu, tiklīdz tie uzzina, ka personai ir cietušā statuss. Ja 22. pantā minētajā individuālajā novērtējumā konstatē īpašu vajadzību pēc psiholoģiskā atbalsta, cietušajam, kam šāds atbalsts ir vajadzīgs, nodrošina psiholoģisko atbalstu, cik ilgi vien nepieciešams.”;

b) panta 3. punkta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“b) mērķtiecīgu un integrētu atbalstu, arī atbalstu traumu gadījumā un konsultācijas, cietušajiem ar īpašām vajadzībām, piemēram, tiem, kas ir cietuši no seksuālas vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, tajā skaitā vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē, uz ko attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) .../...⁶⁴ [par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu], cilvēku tirdzniecības, organizētās noziedzības, ekspluatācijas, nauda motivēta nozieguma, terorisma un vissmagākajiem starptautiskajiem noziegumiem, kā arī cietušajiem ar invaliditāti.”;

c) pantam pievieno šādu daļu:

“4. Dalībvalstis nodrošina aizsardzību un speciālistu atbalsta pakalpojumus, kas ir nepieciešami, lai visaptveroši risinātu dažādās vajadzības, kādas ir cietušajiem ar īpašām vajadzībām, ievērojot 26.a panta 1. punkta c) apakšpunktā minētos protokolus.”;

5. Direktīvas II nodaļā iekļauj šādu 9.a pantu:

“9.a pants

Mērķtiecīgi un integrēti atbalsta pakalpojumi bērniem

1. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka bērniem ir pieejami bērniem draudzīgi, mērķtiecīgi un integrēti speciālistu pakalpojumi, kas sniedz tiem vecumam atbilstošu atbalstu un aizsardzību, kas ir vajadzīga, lai visaptveroši risinātu cietušo bērnu dažādās vajadzības.
2. Mērķtiecīgi un integrēti atbalsta pakalpojumi cietušajiem bērniem paredz koordinētu daudzāģentūru mehānismu, kas ietver šādus pakalpojumus:
 - a) informācijas sniegšana;
 - b) medicīniskā pārbaude;
 - c) emocionālais un psiholoģiskais atbalsts;
 - d) iespēja ziņot par noziegumu;
 - e) 22. pantā minētais individuālais novērtējums, ar ko nosaka vajadzību pēc aizsardzības un atbalsta;
 - f) 24. panta 1. punktā minētā liecību ierakstīšana videoformātā.
3. Šā panta 2. punktā minētos pakalpojumus sniedz vienā ēkā.”;
6. iekļauj šādu 10.a un 10.b pantu:

⁶⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) .../... par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu (OV ...).

“10.a pants

Tiesības uz palīdzību tiesā

Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus palīdzības nodrošināšanai tiesas telpās, lai cietušie varētu saņemt informāciju un emocionālo atbalstu.

10.b pants

Tiesības uz tiesas procesā pieņemto lēmumu pārskatīšanu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušos nevilcinoties informē par tiesas procesā pieņemtajiem lēmumiem, kuri tieši attiecas uz tiem, un ka cietušajiem ir tiesības prasīt šādu lēmumu pārskatīšanu. Starp tādiem lēmumiem ir vismaz tie lēmumi, ko pieņēma saskaņā ar tālāk norādītajiem noteikumiem:
 - a) 7. panta 1. punkts saistībā ar lēmumiem par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu tiesas sēdēs;
 - b) 23. panta 3. punkts.
2. Procesuālos noteikumus, saskaņā ar kuriem cietušie var pieprasīt pārskatīt šā panta 1. punktā minētos lēmumus, nosaka valsts tiesību akti.

Dalībvalstis nodrošina, ka tiesas lēmumus par šādiem pārskatīšanas pieprasījumiem pieņem saprātīgā termiņā.”;
7. direktīvas 16. pantu groza šādi:
 - a) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesa gaitā cietušajam ir tiesības samērīgā laikposmā saņemt lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja.”;
 - b) panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

“2. Dalībvalstis nodrošina, ka to kompetentās iestādes bez liekas kavēšanās izmaksā piespriesto kompensāciju tieši cietušajam. Kompetentās iestādes regresa kārtībā pārņem cietušā prasījuma tiesības pret likumpārkāpēju piespriestās kompensācijas summas apmērā.”;
8. direktīvas 17. pantu groza šādi:
 - a) panta 1. punkta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“b) pēc iespējas vairāk piemērot noteikumus par videokonferencēm un telefonkonferencēm, lai atvieglotu dalību kriminālprocesā cietušajiem, kuri dzīvo ārvalstīs.”;
 - b) pantam pievieno šādu daļu:

“4. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes var lūgt palīdzību *Eurojust* un pārsūtīt *Eurojust* informāciju nolūkā atvieglot sadarbību ar citu dalībvalstu kompetentajām iestādēm pārrobežu lietās.”;
9. direktīvas 21. pantam pievieno šādu daļu:

“3. Dalībvalstis nodrošina, ka likumpārkāpējam ne tieši, ne netieši nesniedz cietušā personas datus, kas ļautu likumpārkāpējam noskaidrot cietušā dzīvesvietu vai sazināties ar cietušo kādā citā veidā.”;
10. direktīvas 22. pantu groza šādi:

a) panta virsrakstu aizstāj ar šādu:

“Cietušo individuāls novērtējums, lai noteiktu vajadzību pēc īpaša atbalsta un aizsardzības”;

b) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie laikus saņem individuālu novērtējumu, kurā konstatē vajadzību pēc īpaša atbalsta un aizsardzības un nosaka, vai un kādā mērā tie varēs izmantot 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā un 23 un 24. pantā paredzētos īpašos pasākumus, būdami jo īpaši neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un attriebību.”;

c) pantā iekļauj šādu 1.a punktu:

“1.a Individuālo novērtējumu sāk cietušā un kompetento iestāžu pirmajā saziņas brīdī un atkarībā no katra cietušā īpašajām vajadzībām turpina tik ilgi, cik vien nepieciešams. Ja individuālā novērtējuma sākumposmā, ko īsteno iestādes, ar kurām notika pirmā saziņa, konstatē, ka novērtējums ir jāturpina, turpmāko novērtējumu veic sadarbībā ar iestādēm un struktūrām, ņemot vērā procedūras konkrēto posmu un cietušā individuālās vajadzības un ievērojot 26.a pantā minētos protokolus.”;

d) panta 2. un 3. punktu aizstāj ar šādiem:

“2. Individuālajā novērtējumā jo īpaši ņem vērā:

- a) cietušā personu raksturojošās iezīmes, tajā skaitā iepriekš piedzīvotu diskrimināciju, arī tad, ja tās pamatā ir vairāki iemesli vienlaikus, piemēram, dzimums, dzimumidentitāte, vecums, invaliditāte, reliģija vai ticība, valoda, rase, sociālā vai etniskā izcelsme, seksuālā orientācija;
- b) nozieguma veidu vai tā raksturu;
- c) nozieguma apstākļus;
- d) attiecības ar likumpārkāpēju un likumpārkāpēja rakstura iezīmes.

3. Saistībā ar individuālo novērtējumu īpašu uzmanību pievērš šādām cietušo kategorijām:

- a) cietušie, kas nozieguma smaguma dēļ ir guvuši ievērojamu kaitējumu;
- b) cietušie tādos noziegumos, ko veica aizspriedumu vai diskriminējošu motīvu dēļ un kuri varētu būt jo īpaši saistīti ar cietušā personu raksturojošām iezīmēm;
- c) cietušie, kuru attiecības ar likumpārkāpēju un kuru atkarība no likumpārkāpēja padara tos īpaši neaizsargātus.

Šajā sakarā pienācīgu uzmanību pievērš tiem, kas ir cietuši no terorisma, organizētās noziedzības, cilvēktirdzniecības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē, seksuālas vardarbības un ekspluatācijas, kā arī naida motivētos noziegumos un vissmagākajos starptautiskajos noziegumos cietušajiem un cietušajiem ar invaliditāti. Īpašu uzmanību pievērš cietušajiem, kuri ietilpst vairākās no minētajām kategorijām.”;

e) pantā iekļauj šādu 3.a punktu:

“3.a Saistībā ar individuālo novērtējumu īpašu uzmanību pievērš riskiem, ko rada likumpārkāpējs, arī šādiem riskiem: vardarbīga rīcība un miesa bojājumu nodarīšana, ieroču lietošana, iesaistīšana organizētā noziedzīgā grupā, narkotiku vai alkohola

pārmērīga lietošana, vardarbība pret bērnu, garīgās veselības problēmas, vajāšana, draudu izteikšana un naida runa.”;

f) panta 4. punktu aizstāj ar šādu:

“4. Piemērojot šo direktīvu, uzskata, ka cietušajiem bērniem ir īpašas vajadzības attiecībā uz atbalstu un aizsardzību, jo viņi ir neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. Lai noteiktu, vai un kādā mērā tie varēs izmantot 23. un 24. pantā paredzētos īpašos pasākumus, cietušajiem bērniem veic individuālu novērtējumu, kā paredzēts šā panta 1. punktā. Cietušo bērnu individuālo novērtējumu organizē 9.a pantā minēto mērķtiecīgo un integrēto atbalsta pakalpojumu ietvaros.”;

g) panta 6. punktu aizstāj ar šādu:

“6. Individuālo novērtējumu veic, cieši iesaistot cietušos, un tajā ņem vērā viņu vēlmes — arī tad, ja viņi nevēlas izmantot 8., 9., 9.a, 23. un 24. pantā paredzētos īpašos pasākumus.”;

h) panta 7. punktu aizstāj ar šādu:

“7. Kompetentās iestādes regulāri atjaunina individuālo novērtējumu, lai nodrošinātu, ka atbalsta un aizsardzības pasākumi atbilst cietušā mainīgajai situācijai. Ja ir būtiski mainījušies elementi, kas ir individuālā novērtējuma pamatā, dalībvalstis nodrošina, ka to atjaunina visa kriminālprocesa laikā.”;

11. direktīvas 23. panta 2. punkta d) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“d) cietušos no seksuālās vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, tajā skaitā vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušos, uz kuriem attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES)⁶⁵ .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*], vienmēr, ja cietušais to vēlas un ar nosacījumu, ka tas neskar kriminālprocesa norisi, iztaujā tā paša dzimuma persona, ja vien iztaujāšanu neveic prokurors vai tiesnesis.”;

12. direktīvas 23. pantam pievieno šādu punktu:

“4. Cietušajiem, kam ir vajadzīga īpaša aizsardzība, kuras nepieciešamību konstatēja saskaņā ar 22. panta 1. punktu, to fiziskās aizsardzības nodrošināšanai kriminālprocesa laikā ir pieejami šādi pasākumi:

- a) tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku pastāvīga vai pagaidu klātbūtne;
- b) tuvošanās aizliegumi, ierobežojoši rīkojumi un aizsardzības rīkojumi cietušā pasargāšanai no vardarbīgas rīcības, tajā skaitā tādi, kas aizliedz likumpārkāpējam veikt konkrētas bīstamas darbības vai ierobežo tās.”;

13. direktīvas 24. pantam pievieno šādu daļu:

“3. Ja noziegumā ir iesaistīta persona, kam ir vecāku atbildība, vai ir iespējams cits interešu konflikts starp bērnu un personu, kam ir vecāku atbildība, dalībvalstis ņem vērā bērna intereses un nodrošina, ka tādu darbību veikšana, kurām ir jāsaņem piekrišana, nav atkarīga no tā, vai tām piekrīt vai nepiekrīt persona, kam ir vecāku atbildība.”;

⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) .../... par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu (OV ...).

14. direktīvas 5. nodaļā iekļauj šādus pantus:

“26.a pants

Protokoli valsts mēroga koordinācijai un sadarbībai

1. Dalībvalstis izveido un īsteno īpašus protokolus par to, kā kompetentās iestādes un citas personas, kas kontaktējas ar cietušajiem, organizē šajā direktīvā paredzētos pakalpojumus un pasākumus. Protokolus izveido, nodrošinot koordināciju un sadarbību starp tiesībsardzības iestādēm, prokuratūrām, tiesnešiem, aizturēšanas iestādēm, atjaunojošās justīcijas dienestiem un cietušo atbalsta dienestiem. Īpašo protokolu mērķis ir nodrošināt vismaz to, ka:
 - a) cietušie saņem informāciju, kas ir pielāgota to mainīgajām individuālajām vajadzībām; šāda informācija ir vienkārša un viegli saprotama, to sniedz laikus un atkārtoti dažādos formātos, arī mutiski, rakstveidā un digitāli;
 - b) cietušie, kas atrodas ieslodzījuma vietās, tajā skaitā cietumos, aizturēšanas centros un aizturēšanas kamerās aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, kā arī īpašās aizturēšanas telpās personām, kas lūdz starptautisko aizsardzību, un pirmsizraidīšanas aizturēšanas centros vai citās iestādēs, tajā skaitā izmitināšanas centros, kuros uzturas personas, kas ir lūgušas vai saņēmušas starptautisko aizsardzību:
 - i) saņem informāciju par savām tiesībām;
 - ii) var paļauties uz atvieglotu kārtību ziņošanai par noziegumiem;
 - iii) var saņemt to individuālajām vajadzībām atbilstošu atbalstu un aizsardzību;
 - c) veicot 22. pantā minēto novērtējumu, lai noteiktu cietušā vajadzības pēc atbalsta un aizsardzības, un sniedzot atbalsta pakalpojumus cietušajiem ar īpašām vajadzībām, ņem vērā cietušā individuālās vajadzības dažādos kriminālprocesa posmos.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka šā panta 1. punktā minētos protokolus regulāri pārskata vismaz reizi divos gados, lai nodrošinātu to lietderīgumu.
3. Dalībvalstis veic nepieciešamos leģislatīvos pasākumus, kas atļauj kompetentajām iestādēm un cietušo atbalsta dienestiem vākt informāciju, tajā skaitā informāciju, kas satur cietušā personas datus, un apmainīties ar to nolūkā nodrošināt atsevišķiem cietušajiem piekļuvi informācijai un piemērotam atbalstam un aizsardzībai.

26.b pants

Elektronisko saziņas līdzekļu izmantošana

1. Dalībvalstis nodrošina, ka noziegumos cietušie var īstenot savas 3.a pantā, 4. panta 1. punktā, 5. panta 1. punktā, 5.a pantā, 6. panta 1., 2., 4., 5. un 6. punktā un 10.b pantā paredzētās tiesības, izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus.
2. Noziegumos cietušajiem nevar liegt piekļūt valsts sistēmām, kuras piedāvā šā panta 1. punktā minētos elektroniskos saziņas līdzekļus, vai citādi izmantot tādas sistēmas, pamatojoties uz to, ka tie dzīvo citā dalībvalstī.
3. Ja tādu valsts sistēmu lietošanai, kuras piedāvā elektroniskos saziņas līdzekļus, ir jāizmanto elektroniskā identifikācija, paraksti un zīmogi, dalībvalstis atļauj izmantot

visu pārējo dalībvalstu paziņotās elektroniskās identifikācijas shēmas, kvalificētus elektroniskos parakstus un kvalificētus elektroniskos zīmogus, kā to paredz Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 910/2014⁶⁶.

26.c pants

Cietušo ar invaliditāti tiesības

1. Dalībvalstis izpilda Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/882⁶⁷ I pielikumā noteiktās pieklūstamības prasības un tādējādi nodrošina, ka cietušie ar invaliditāti var izmantot šīs direktīvas 26.b pantā minētos elektroniskos saziņas līdzekļus tādā pašā mērā kā citi.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/882 I pielikumā noteiktajām pieklūstamības prasībām cietušie ar invaliditāti var piekļūt visām šajā direktīvā paredzētajām procedūrām, kā arī atbalsta pakalpojumiem un aizsardzības pasākumiem tādā pašā mērā kā citi.

Dalībvalstis pēc pieprasījuma nodrošina, ka cietušo ar invaliditāti vajadzībām veic saprātīgus pielāgojumus.

26.d pants

Tiesiskās aizsardzības līdzekļi

Dalībvalstis nodrošina, ka cietušo rīcībā ir iedarbīgi, valsts tiesību aktos paredzēti tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ko tie var izmantot, ja ir pārkāptas šajā direktīvā noteiktās to tiesības.”;

15. direktīvā iekļauj šādu 27.a pantu:

“27.a pants

Īpaši pienākumi attiecībā uz vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem

Dalībvalstis nodrošina, ka pasākumi, ko tās pieņem šīs direktīvas ievērošanai, neietekmē Direktīvā (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*] noteiktos pienākumus, kas ir piemērojami attiecībā uz šādiem cietušajiem papildus šajā direktīvā noteiktajiem pienākumiem. Konkrēti, dalībvalstis nodrošina to, ka:

- a) šīs direktīvas 3.a pantā minētais cietušo palīdzības dienests neietekmē to īpašo un specializēto palīdzības dienestu darbību, kuri sniedz palīdzību vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem, kā to paredz 31. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*];

⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 910/2014 (2014. gada 23. jūlijs) par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK (OV L 257, 28.8.2014., 73. lpp.).

⁶⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/882 (2019. gada 17. aprīlis) par produktu un pakalpojumu pieklūstamības prasībām (OV L 151, 7.6.2019., 70. lpp.).

- b) pienākums veikt pasākumus atbilstīgi šīs direktīvas 5.a panta 2. punktam neietekmē dalībvalstu pienākumu veikt mērķtiecīgus pasākumus, lai mudinātu ziņot par vardarbību pret sievietēm vai vardarbību ģimenē, kā to paredz 16. panta 1. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*];
- c) pienākums veikt pasākumus atbilstīgi šīs direktīvas 5.a panta 3. punktam neietekmē dalībvalstu pienākumu veikt īpašus pasākumus, lai nodrošinātu ziņošanu par vardarbības pret sievietēm vai vardarbības ģimenē gadījumiem uzņemšanas un aizturēšanas centros, kā to paredz 35. panta 4. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*];
- d) pienākums veikt pasākumus atbilstīgi šīs direktīvas 5.a panta 4. punktam neietekmē dalībvalstu pienākumu veikt mērķtiecīgus pasākumus saskaņā ar 16. panta 4. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*];
- e) attiecībā uz vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*] 18. un 19. panta] noteikumus piemēro papildus noteikumiem, ko paredz 22. pants Direktīvā (ES) 2019/29, kā tā ir grozīta ar šo direktīvu;
- f) protokoli par individuālo novērtējumu, ko veic, lai noteiktu cietušā vajadzības pēc atbalsta un aizsardzības, kā to paredz šīs direktīvas 26.a pants kopā ar 22. pantu, neietekmē dalībvalstu pienākumus izdot vadlīnijas un izveidot īpašus mehānismus vardarbībā pret sievietēm un vardarbībā ģimenē cietušajiem saskaņā ar 23. panta b) punktu un 40. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) .../... [*par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu*].”;

16. direktīvas 28. pantu aizstāj ar šādu:

“28. pants

Datu un statistikas paziņošana

1. Ikviens dalībvalsts veic nepieciešamos pasākumus, lai izveidotu sistēmu, ko izmantos, lai vāktu, sagatavotu un izplatītu statistikas datus par noziegumos cietušajiem. Tādos statistikas datos ietver datus, kas ir būtiski valsts procedūru piemērošanai noziegumos cietušajiem, tajā skaitā vismaz ziņoto noziedzīgo nodarījumu skaitu un veidu, cietušo skaitu, vecumu un dzimumu, kā arī nodarījuma veidu. Datus iekļauj arī informāciju par to, kā cietušie piekļuva direktīvā noteiktajām tiesībām.
2. Dalībvalstis vāc šajā pantā minētos statistikas datus, balstoties uz datu vienotu sadalījumu, ko izstrādā sadarbībā ar Komisiju (*Eurostat*). Tās nosūta datus Komisijai (*Eurostat*) reizi trijos gados. Nosūtītie dati neietver personas datus.
3. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra atbalsta Komisiju un dalībvalstis statistikas datu vākšanā, sagatavošanā un izplatīšanā par noziegumos cietušajiem, kā arī ziņošanā par to, kā cietušie piekļuva direktīvā noteiktajām tiesībām.
4. Komisija (*Eurostat*) atbalsta dalībvalstis šā panta 1. punktā minētajā datu vākšanā, tajā skaitā nosakot kopīgus standartus attiecībā uz uzskaites vienībām, uzskaites

noteikumiem, datu vienotu sadalījumu, ziņošanas formātiem un noziedzīgo nodarījumu klasifikāciju.

5. Dalībvalstis savāktos statistikas datus dara pieejamus sabiedrībai. Statistikas dati neietver personas datus.
6. Datu vākšana saskaņā ar šā panta 1. punktu neietekmē specializēto datu vākšanu saskaņā ar 44. pantu Direktīvā (ES) .../... [*par vardarbība pret sievietēm un vardarbība ģimenē apkarošanu*].”;
17. direktīvas 29. pantu aizstāj ar šādu:

“29. pants

Komisijas ziņojuma sniegšana un pārskatīšana

Līdz [*seši gadi pēc pieņemšanas*] Komisija iesniedz ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par šīs direktīvas piemērošanu. Ziņojumā novērtē to, kādā mērā dalībvalstis ir veikušas nepieciešamos pasākumus, lai panāktu atbilstību šai direktīvai, tostarp tehniskajā īstenošanā.

Vajadzības gadījumā ziņojumam pievieno tiesību akta priekšlikumu.”;

2. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstis veic šīs direktīvas ievērošanai nepieciešamos pasākumus līdz [*divi gadi pēc spēkā stāšanās dienas*], izņemot noteikumus, kuri ir nepieciešami 26.b panta prasību izpildei un kurus pieņem un publicē līdz [*četri gadi pēc spēkā stāšanās dienas*]. Dalībvalstis par to tūlīt informē Komisiju.

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Veidu, kādā izdara šo atsauci, nosaka dalībvalstis.

2. Dalībvalstis paziņo Komisijai, kā tās ir noformulējušas galvenos pasākumus, ko paredz valsts tiesību akti, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

3. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm saskaņā ar Līgumiem.

Briselē,

*Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētāja*

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*